

Rechtskundig Weekblad

Verschijnt elken Zondag

Vereeniging zonder winstgevend doel

Abonnementsprijs: 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENÉ VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

Artikel 1793 van het Burgerlijk Wetboek, en het forfaitair karakter van de aanneming

« Wanneer, aldus art. 1793, een bouwmeester of een aannemer op zich genomen heeft een gebouw te maken tegen een forfaitairen prijs, volgens een plan met den eigenaar van den grond overeengekomen en vastgesteld, kan hij geen vermeerdering van den prijs vorderen, noch onder voorwendsel van verhooging van arbeidsloonen of bouwstoffen, noch onder voorwendsel van wijzigingen of bijvoegselen aan het plan gebracht, indien deze wijzigingen of bijvoegselen niet schriftelijk zijn ingewilligd en over den prijs met den eigenaar geen overeenkomst is getroffen. »

Voorwaarden van toepassing van art. 1793.

Gewoonlijk eischen de Belgische Rechtsleer en Rechtspraak dat drie voorwaarden worden nageleefd :

- 1° De aanneming moet forfaitair zijn (gewoonlijk spreekt men van « absoluut forfaitair »).
- 2° De overeenkomst moet het « oprichten van een gebouw » tot voorwerp hebben.
- 3° Met den eigenaar van den grond moet een plan overeengekomen en vastgelegd zijn.

Wanneer is de aanneming forfaitair.

In deze korte studie wenschen wij te onderzoeken wat rechtsleer en rechtspraak vereischen om te voldoen aan de voorwaarden door de wet gesteld, om te eindigen met eenige bemerkingen en terechtwijzingen.

Inhoud en beteekenis van « forfait ».

Het woord « forfait » stamt van het latijn *fors* en *factum* : het beteekent « eene onderneming waarin iets aan het toeval wordt overgelaten » : haar kenmerkende eigenschap is dat iets moet gedaan, of niet gedaan, of gegeven worden, tegen een prijs die onherroepelijk wordt vastgesteld op het oogenblik dat de overeenkomst wordt afgesloten.

De persoon die zich verbonden heeft het werk uit te voeren, moet dit doen tegen betaling van den overeengekomen prijs, met winst of verlies. De aannemer draagt het risico van de verhooging van loonen en opslag van bouwstoffen, verwijl tengevolge van slecht weder, of alle toeval. De aanneming is « absoluut forfaitair » wanneer de aannemer zich alle verhaal, onder gelijk welk voorwendsel ontzegd heeft : anders is de aanneming « *betrekkelijk forfaitair* » en dan kan de aannemer verhaal nemen volgens de gevallen aangeduid in het contract : b.v. wanneer hij verliezen ondergaat door eene bepaalde oorzaak; of nog wanneer het verlies een zeker bedrag te boven gaat.

De prijs van de forfaitaire overeenkomst kan op verschillende wijzen berekend en vastgesteld worden. Hij kan worden gesteld onder vorm van een globale som, die de bouwheer te bepalen heeft en die van eerstaf gekend is : ofwel kan hij van nu af bepaald worden per eenheden volgens prijslijsten.

Die prijs, in het Burgerlijk Wetboek « *prix fait* » genoemd blijft onveranderd; en de bouwheer moet

hem betalen, maar ook niets meer, welke moeilijkheden of tegenkantingen, of voordeelen, de aannemer heeft bij de uitvoering.

Het is vanzelfsprekend dat, ondanks het onveranderlijke van den gestelden prijs, moesten wijzigingen aan plannen worden gebracht en de werken daardoor verminderd worden, er eene afrekening moet opgemaakt worden en de prijs moet verminderd worden. Tot basis van die vermindering zal men de schatting aanwenden opgemaakt in het begrootend bestek.

Zoodra eene aannemingsovereenkomst valt onder de bepaling « forfaitair » — in de beteekenis die wij daaraan hebben gegeven volgens de rechtsleer, en de ethnologie, mag men dus besluiten dat Art. 1793 toepasselijk is. Merkwaardig is dat art. 1793 noch de werken die de bespreking en voorbereiding van deze wet behandelen, ons leeren wat door « forfait » dient verstaan. Er is in die werken, zoo als in de wet zelf spraak van « absoluut forfaitair » of « betrekkelijk forfaitair ».

Men zou moeten aannemen dat het gemaakte onderscheid, in de oogen van de Wet geen belang heeft, en aan de voorwaarde « forfait » gesteld in art. 1793 voldaan is, zoodra de aanneming valt onder de omschrijving die wij van de « forfaitaire aanneming » gegeven hebben.

Dat is niet de meening van de Rechtspraak (althans in menig geval) en van de laatste rechtsleer. Daarover zullen wij een uitgebreid onderzoek houden.

Bepalingen en voorwaarden «die het forfait wijzigen».

Dikwijls vermeldt het lastencohier dat, hoewel de aanneming forfaitair is, de eigenaar het recht heeft tijdens de werk wijzigingen voor te schrijven, bijkomende werken op te leggen, werken niet te doen uitvoeren: dat de aannemer wordt gesteld onder toezicht van eene commissie, of van deskundigen die de macht hebben het plan te wijzigen, en aan wier bevelen de aannemer moet gehoorzamen. Of nog « al de werken niet voorzien in het bestek moeten door den eigenaar betaald worden boven den prijs van het bestek »; of nog: « er moet eene afrekening opgemaakt worden van alle niet uitgevoerde werken, en van alle bijkomende werken ». Daarbij bepaalt het lastencohier dan gewoonlijk dat de vergoeding voor die werken zal berekend worden volgens bepaalde prijslijsten, of bij ontstentenis van overeenkomst tusschen partijen, de vergoeding voor die werken zal vastgesteld worden door deskundigen.

Het is op dat gebied belangwekkend b.v. bij Aubry en Rau, te vergelijken wat die schrijvers in de derde uitgave van hun « cours » t. 3 p. 385

(verschenen in 1856) zeggen over art. 1793, en wat de vijfde uitgave, t. 5 p. 682 (verschenen in 1907) op rekening van datzelfde art. vermeldt. Met de verwijzigingen bij deze schrijvers gegeven kan men die vergelijking voortzetten.

Wat zegt de Belgische rechtspraak.

Een vonnis van de Burgerlijke Rechtbank van Brussel, 15 Juli 1891 (Pas. 1892, III, 111) beslist: « dat het voorbehoud gemaakt door de bouwheer in een aanneming tegen absoluut forfaitairen prijs, in den loop van het werk wijzigingen op te leggen, en de enkele omstandigheid dat prijslijsten werden opgemaakt die niet gepaard gingen met een geschreven bevel tot uitvoering van bijkomende werken, niet kan volstaan om de draagkracht van art. 1793 te ontzenuwen, dientengevolge heeft het geen belang het bewijs aan te bieden dat de wijzigingen of bijkomende werken inderdaad zijn uitgevoerd geworden ».

Een arrest van het Hof van Beroep van Brussel 26 Nov. 1889 (Pas. 1891, II, 178) oordeelt: « de overeenkomst waarbij een aannemer zich verbindt werken uit te voeren voor rekening van eene Stad, volgens overeengekomen plan, aan de bepalingen en voorwaarden in het lastcohier bedongen en tegen een vastgestelden prijs is een absoluut forfaitaire aanneming, beheerd door art. 1793 ».

« Aangezien, aldus dit arrest, de erkende overeenkomsten... een absoluut forfaitaire aanneming uitmaken,

» aangezien die overeenkomsten eenerzijds zijn het lastcohier, opgemaakt door het Stadsbestuur, welke bepalingen de wet der partijen vormen, anderzijds de inschrijving van den aannemer die zich verbindt de werken uit te voeren aan de bepalingen en de voorwaarden die gesteld werden en mits een vastgestelden prijs, door hem berekend.

» aangezien dat art. 1793 van het Burg. Wetb. juist overeenkomsten van dien aard beoogt, en de bepalingen van dat art. hier toepasselijk zijn,

» aangezien die beschikkingen niets overdreven inhouden, vermits de aannemer steeds kan weigeren werken uit te voeren tenzij hem een geschreven bevel worde gegeven en over den prijs worde overeengekomen, voor werken waarvan hij meent dat zij niet omvat zijn in zijn aanneming,

» dat ingeval de aannemer twijfelt aangaande de draagwijdte van zekere bepalingen, hij, alvorens in te schrijven, alle inlichtingen kan vragen die hij wenschelijk acht. »

Het Hof had zich beschouwingen toegeëigend van Cristophe t. 1, n° 381, en van Aucoc, Conférences n° 669 om zijne zienswijze te staven. De eerste

zegt : « Il n'y a guère d'entreprise dont les devis sont assez complets pour ne point exiger des dépenses complémentaires, et dont les prévisions soient si précises qu'aucune circonstance ne vienne rendre des modifications nécessaires ».

De tweede : « L'administration peut ordonner des changements dans les détails d'exécution du travail. Elle peut aussi ordonner des ouvrages ou des parties d'ouvrages non prévus au devis. Les termes très larges de l'art. 10 des clauses de 1866 obligent l'entrepreneur à se soumettre à ces changements, sauf à lui, à obtenir de nouveaux prix dans les conditions fixées par l'art. 29 ».

Het lastcohier in casu voorzag :

1° Dat de bouwheer mocht wijzigingen bevelen waardoor de werken mochten vermeerderd of verminderd worden, op voorwaarde dat de wijzigingen 1/6 van het bedrag der aanneming niet te boven gingen,

2° dat de bouwheer de aannemer mocht verplichten niet voorziene werken uit te voeren, of werken die wel in het bestek voorzien waren te doen uitvoeren in andere bouwstoffen dan de voorgeschreven, en dat de kosten in gemeen overleg met den aannemer zouden geregeld worden, in vergelijking met de prijzen door de Stad betaald voor gelijkaardige werken en bouwstoffen.

Voorts bevatte dit lastencohier het gewone bevel, dat, om verhooging van prijs te vorderen de aannemer een geschreven bevel moet voorleggen uitgaande van het Beheer.

Dit arrest zegt dus heel duidelijk dat zulke aanneming forfaitair is, (zelfs gebruikt het de term « absoluut forfaitair ») en valt onder de beschikking van art. 1793, alhoewel de bouwheer zich het recht heeft voorbehouden wijzigingen aan te brengen in den loop van het werk.

De aannemer voorzag zich in verbreking, hij zette volgende beschouwing voorop :

Het doet er niet toe dat het lastencohier vermeldt dat de aanneming absoluut forfaitair is : het arrest bepaalt er zich niet toe de overeenkomst te interpreteren, het miskent ze, en het miskent art. 1793.

Opdat art. 1793 toepasselijk zij is vereischt :

1° een vooraf bepaalde prijs,

2° een overeengekomen en vastgesteld plan.

I. — Al de werken moeten bepaald zijn : dat is de reden waarom de aannemer geen verhooging van prijs mag vorderen. Art. 1793 beschermt de bouwheer tegen de onderneming, en de onderneming tegen een vermeerdering van werken. Het lastencohier (hooger omschreven) hoewel het bepaalt dat de aanneming forfaitair is, sluit deze overeenkomst uit van de bewoordingen van art. 1793. Dat art. vindt zijn reden van bestaan in het feit dat de werken voor goed vastgelegd en overeengekomen waren.

II. — Art. 31 van het type lastencohier dat van

toepassing was, schrijft voor dat de vergoeding die zal moeten betaald worden moest vastgesteld worden, bij ontstentenis van overeenkomst tusschen partijen, door deskundigen. Art. 1793 laat alleen eene regeling toe tusschen eigenaar en aannemer : dit is begrijpelijk; art. 1793 beoogt werken die moeten uitgevoerd worden, en beschikt dat, zoo men ze uitvoert, voorafgaandelijk eene overeenkomst moet tot stand komen.

Art. 31 van het lastencohier beoogt werken die het beheer mag doen uitvoeren zonder voorafgaande overeenkomst met den aannemer en waarvan de prijs later moet geregeld worden.

III. — Tenslotte, zegt de voorziening, vindt men in het Arrest van het Hof van Beroep geen enkele reden die de meening van het Hof tracht te staven, volgens dewelke art. 1793 zou toepasselijk zijn op dit geval : het beperkt er zich toe te doen opmerken dat die akte niets buitensporigs inhoudt, omdat de aannemer altijd mag weigeren de wijzigingen aan de werken uit te voeren tenzij hij een geschreven bevel krijgt en de prijs overeengekomen worde. Zulks is waar in geval van art. 1793, maar niet in het geval van art. 31 en 32 van het lastencohier. Inderdaad, in het geval van art. 31 heeft het Beheer het recht, zonder zich met den aannemer te verstaan, de werken te wijzigen tot het beloop van 1/6 van de waarde. In het geval van art. 32 heeft het Beheer het recht uitvoering van zekere werken te eischen; er is een overeenkomst nodig nopens den prijs, maar vermits het recht van het Beheer absoluut is, en het niet van den aannemer afhangt dat dit recht zijne uitwerking hebbe, volgt daaruit dat de rechtbanken dien prijs zullen bepalen volgens voornoemd artikel van het lastencohier, wanneer de aannemer niet akkoord gaat over den prijs.

Het Hof van Verbreking heeft zich zeer wijselijk buiten de eigenlijke twistvraag gehouden en niet gedaan zooals het Fransche Cassatiehof waarvan we de arresten hierna zullen behandelen. De uitlegging van den zin en de draagwijdte van het contract ontsnapt aan het toezicht van het Hof, zegt het Arrest Verbr. 5 Nov. 1891 (Pas. 1892, I, 8), en diensvolgens weigert het Hof te onderzoeken of de overeenkomst een absoluut forfaitaire aanneming uitmaakt die onder toepassing valt van art. 1793.

Maar toch houden de motieven in alhoewel in de overeenkomst bedongen werd : 1° dat de werken voorzien en omschreven in de plannen door partijen overeengekomen zullen mogen vermeerderd of verminderd worden op voorwaarde dat de bijkomende werken, of de verminderingen niet 1/6 van het bedrag der aanneming te boven gaat ; 2° dat het Beheer den aannemer werken mag doen uitvoeren in andere dan de bepaalde bouwstoffen mits de kosten te regelen in onderling akkoord met den aannemer, volgens de prijzen door de Stad betaald voor gelijk-

aardige werken en bouwstoffen, die bepaling niet strijdig is met de wezenlijkheid van het forfait (Aldus meent de steller van het Arrest in de Pasicrisie). Volgens onze meening is dit juist. Maar het Hof heeft wetens en willens de vraag ontweken, want de motieven gaan verder: «Aangezien het Arrest vaststelt dat, in de werken door den aanlegger uitgevoerd, de eene werden voorzien in de overeenkomst tusschen partijen, en uitgevoerd volgens de bepalingen van het lastencohier, en dat de andere werden uitgevoerd zonder dat de aannemer eenig geschreven bevel van het beheer ontvangen had, en beslist door soevereine uitleg van het aannemingskontraakt, dat de werken uitgevoerd zonder geschreven bevel van bevoegde ambtenaren geacht worden in het forfait door den aannemer aanvaard begrepen te zijn».

Wij zullen verder de aanhalingen in de voorziening opgegeven beantwoorden, doch eerst de rechtspraak behandelen die een andere meening verdedigt.

Een ander geluid.

Een Arrest van het Hof van Verbreking d.d. 25 Juni 1852 beslist dat «Art. 1793 niet toepasselijk is op den aannemer aan wien eene commissie wordt toegevoegd die de macht heeft het plan te wijzigen en aan wier bevelen de aannemer moet gehoorzamen».

Dit arrest is zeer ongelukkig. Ziehier de feiten: de Stad Hasselt had het bouwen van een Gerechtshof aanbesteed, en den aannemer eene Commissie toegevoegd met zeer uitgebreide macht: zij mocht den aannemer verplichten wijzigingen aan te brengen aan het oorspronkelijk plan, en de aannemer was gehouden aan al de bevelen dezer commissie te gehoorzamen. De Bestendige Deputatie had de Gemeente gemachtigd wijzigingen te brengen aan het plan waarop de aanbesteding geschiedde, en haar van te voren gemachtigd den prijs der bijkomende werken te betalen.

Het lastencohier bevatte het gewone beding dat de aannemer geen enkele vordering of grief mocht gronden op bevelen die hem mondeling gegeven zouden geweest zijn, en dat geen wijzigingen mochten toegebracht zonder uitdrukkelijke machtiging van de besturende Commissie op voorstel van den bouwmeester die de leiding van de werken had.

Na uitvoering van de werken vorderde de aannemer verhooging van prijs wegens de bijkomende werken en wijzigingen. De rechtbank en het Hof van Beroep stellen vast dat het plan dat de wijzigingen bevatte in bezit was van de Stad die de werken had geleid en er toezicht had op geoefend: de bouwmeester die de werken geleid had was geroepen geweest voor de besturende Commissie met

de plannen, afmetingen en begroting van de werken betreffende de toegebrachte en toe te brengen wijzigingen.

Het bleek eveneens dat de Stad bijkomende werken had betaald, en aanvaard hoewel die opgelegd geweest en uitgevoerd waren zonder een geschreven bevel van de Commissie. Daaruit had de rechtbank besloten dat de aannemer te goeder trouw had kunnen meenen dat er geen geschreven machtiging noodig was.

De wil van partijen uitleggend hadden de rechtbank en het Hof beslist dat er geen schriftelijke toestemming vereischt was voor de uitvoering der bijkomende werken: dat de Stad had afgeweken van art. 1793 en de werken uitgevoerd buiten het forfait had goedgekeurd.

Indien de rechtbank en het Hof konden besluiten uit de feiten dat de Stad over de werken had beraadslaagd en ze had goedgekeurd, daardoor verplicht was den prijs te betalen, dan is die redeneering aannemelijk. De motiveering van het Hof van Verbreking is alleszins onaannemelijk. Het betalen van enkele werken die niet schriftelijk waren bevolen, kan nooit de verplichting scheppen al de bijkomende werken te betalen, vooral dat het lastencohier uitdrukkelijk voorzag dat geen eisch mocht ingesteld op grond van werken die niet schriftelijk waren opgelegd. De aannemer had zich aan het contract te houden, en had alleen zijn eigen onvoorzichtigheid uit te boeten. Men ziet tot wat misbruiken een dergelijke redeneering den weg baant.

Wat de beschouwing betreft «dat art. 1793 onmogelijk kan toegepast worden, zoowel naar de letter als naar den geest, op een geval als dit, waarin, zooals de rechter ten gronde heeft bevonden, de aannemer onder toezicht stond van eene commissie gelast met de leiding, met zeer uitgebreide machten toegerust en dat de aannemer verplicht was, hoofdens de overeenkomst op het oorspronkelijk plan alle wijzigingen uit te voeren tegen een prijs bij voorbaat gesteld in de overeenkomst. Het is een gevaarlijke uitvlucht. Gelukkig heeft het Hof dit later ingezien in een arrest van 19 Februari 1864 (Pas, 1864, I, 179), dat wij aanstonds bespreken.

Dit arrest heeft betrekking op werken aangegeven door den Staat, en het lastencohier bevat aldus de gewone bedingen.

Een aannemer had zich tegenover den Staat verbonden een dijk te verleggen. Aangestelden van den Staat hadden de plannen uitgedacht en uitgewerkt en zeer strenge bevelen voorgeschreven: de opmetingen waren door den Staat gedaan, de bouwstoffen, dikte en hoedanigheden waren in het lastencohier aangegeven. De aannemer had een zware verantwoordelijkheid op zich genomen: hij moest gedurende zes maanden alle beschadiging aan de werken waarborgen.

Tijdens de uitvoering der werken bleek dat, zooals de plannen waren opgevat en uitgewerkt, de taak van den aannemer onmogelijk kon vervuld.

De rechtbank en het Hof hadden gevonnisd dat de rede en de billijkheid zich ertegen verzetten dat de Staat door de bewoordingen « absoluut forfaitaire aanneming » den aannemer heeft willen verantwoordelijk stellen voor de ongeschiktheid van den grond of de gebreken van het plan. Tot daar goed, maar zij voegen er bij dat « Art. 1793 niet toepasselijk is wanneer de aannemer geen enkel initiatief te nemen heeft, wanneer het lastencohier zeer nauwkeurig en in alle bijzonderheden de uit te voeren werken voorschrijft evenals alle hoofdzakelijke en bijkomende verplichtingen van den aannemer die onder het voortdurend toezicht staat van het beheer ». Het is waarlijk te sterk : het zou dus volstaan nauwkeurig de verplichtingen van den aannemer te beschrijven en goed over de uitvoering van de werken te waken om niet van het voordeel van eene wettelijke beschikking te kunnen genieten.

Het Hof van Verbreking heeft zeer juist de zaak ingezien : zeggen dat de aannemer niet verantwoordelijk is wanneer hij niet de minste vrijheid heeft het plan te wijzigen of het aanwenden van bouwstoffen te ordenen is een willekeurige inkrumping van de verantwoordelijkheid afgeleid uit een valsche toepassing van art. 1792. De rechter en het Hof hadden twee feiten vastgesteld : 1° de grond was ongeschikt; 2° het plan was foutief ten aanzien van de samenstelling van den grond. Dientengevolge moeten de fouten van het plan den Staat, den maker van het plan, worden toegerekend. Art. 1793 had niets in de gansche zaak te stellen, maar dit voorbeeld toont aan hoe ondoordacht met dit art. wordt omgesprongen, en tot wat rechtbanken en Hoven in staat zijn wanneer ze willens nillens eene oplossing zoeken volgens de « rede en de billijkheid » en daarbij de wet uit het oog verliezen.

Wat nu het arrest van Verbreking 25 Juni 1852 aangaat, in een arrest van 30 November 1887 (P.P. 1888, N° 88) zegt het Hof van Beroep te Brussel juist het tegenovergestelde — wat trouwens zeer juist is — « wanneer bedongen werd, met het oog op vermoedelijke wijzigingen van het ontwerp, dat de aannemer zich zal moeten schikken naar de geschreven bevelen van het Beheer, dan mag de aannemer geen betaling vorderen van werken indien hij niet het geschreven bewijs voorbrengt van bevelen die hij beweert ontvangen te hebben — zelfs als de bijkomende werken zouden uitgevoerd zijn met kennis en tusschenkomst van den Gemeenteraad ». Het Hof oordeelt dat het bewijs van de feiten die dit laatste staven, niet ter zake dienend is.

Onze tijdschriften, die Belgische Rechtspraak

aanhelend, gewagen van enkele vonnissen en arresten die wij volledigheidshalve opsommen.

Gent 13 Juli 1855 (Pas. 1856, II, 101) beslist dat een aannemer die zich verbonden heeft eene kerk te bouwen volgens een gevoegelijk goedgekeurd lastencohier en tegen een vastgestelden prijs, niet op grond van art. 1793 mag worden afgewezen van zijn eisch tot betaling van bijkomende werken uitgevoerd buiten de aanneming, wanneer het lastencohier de aannemer oplegt zich te gedragen naar de bevelen van den bouwmeester en al de werken uit te voeren, bijkomende en wijzigingen door den bouwmeester opgelegd, en dat al die werken zullen betaald worden volgens den prijs van het bestek.

De bouwmeester had wijzigingen voorgeschreven en had de werken aanvaard. Terecht beslist het Hof dat de prijs moest betaald worden : maar er dient opgemerkt dat partijen zich gehouden hebben aan art. 1793 vermits de wijzigingen schriftelijk bevolen waren — en op voorhand over den prijs was overeengekomen.

Burgerlijke Rechtbank Luik 6 Februari 1875 (C et B T. XXV, 533) « Aangezien artikel 1793 strikt genomen alleen van toepassing is op overeenkomsten die alle eigenschappen vereenigen van eene forfaitaire aanneming, maar niet kan worden uitgebreid tot gevallen waarin partijen, hoewel ze bedingen dat de aanneming forfaitair is, daaraan bepalingen en voorwaarden toevoegen die het forfait wijzigen ».

De redeneering is verkeerd : het arrest spreekt van « forfait pur et simple » en stelt vast dat de bouwheer erkend heeft dat hij wijzigingen aan de plannen en het lastencohier heeft gebracht : partijen waren niet akkoord over den prijs. Echter bepaalde het lastencohier dat, ingeval wijzigingen zouden bevolen worden, de prijs zou berekend worden volgens de prijslijsten van de Stad. Meer is niet noodig opdat art. 1793 van toepassing zou zijn, en krachtens dat zelfde artikel is de aannemer gerechtigd prijsverhooging te vorderen.

Het Hof is schijnbaar begoocheld geweest door eene theorie die alsdan opgang maakte en die uit Frankrijk komt.

Burgerlijke Rechtbank Antwerpen 14 Februari 1880 (Pas. 1880, III, 248) « Er is geen waar forfait wanneer de overeenkomsten tusschen partijen voorziet dat er veranderingen aan het oorspronkelijk plan zullen aangebracht worden en niet hebben bedongen dat die wijzigingen schriftelijk moeten bevolen worden ».

In casu was bedongen dat de bouwmeester aangestelde was van den eigenaar en dat de aannemer zich moest gedragen naar de bevelen van dezen aangestelde en alle wijzigingen uitvoeren die de bouw-

meester zou toebrengen aan de plans, voorwaarden en détails van de uitvoering.

Het vonnis is in het geheel niet gemotiveerd.

Een arrest Luik 9 Juli 1884 (B.J. 1885, 508) « aangezien de voorwaarden en bedingen die het forfait wijzigen voor gevolg hebben dat art. 1793 niet toepasselijk is : dat dit artikel eene uitzondering maakt op het gemeenterecht en als dusdanig streng moet uitgelegd worden, dat daaruit spruit zooals de tekst aanduidt (wij vragen ons af hoe ?) dat het slechts toepasselijk is op overeenkomsten die alle kenmerken vereenigen van eene aanneming tegen absoluut forfaitairen prijs, wat niet het geval is wanneer het lastencohier vermeldt dat op alle oogeblikken wijzigingen mogen bevolen worden ».

Om zijne redeneering te staven verwijst dit arrest naar Fr. Cas. 6 Maart 1860, en Belg. Verbr. 25 Juni 1852, en naar een arrest Brussel 12 April 1887, dat op zijn beurt verwijst naar Cass. Fr. 6 Maart 1860, Cass. Fr. 10 Maart 1880 en 16 Januari 1882. Deze arresten bespreken wij later. Een arrest Gent 29 Mei 1886 (Jur. fl. 1887, 158), oordeelt : « dat art. 1793 toepasselijk is wanneer de overeenkomst bedingt dat de aannemer recht heeft op een bijzondere vergoeding voor wijzigingen aan de plannen aangebracht ». Dit vonnis verwijst naar Laurent : t. XXVI, n° 74 en naar de hooger aangehaalde fransche arresten.

Een vonnis van de rechtbank van koophandel Gent 15 Mei 1892 (P.P. n° 1558) « Aangezien de rechtbank standvastig aanneemt dat art. 1793 alleen toepasselijk is op ondernemingen die eenvoudig forfaitair zijn, en niet op diegene waarin de aannemer gehouden is, eventueel en volgens den wensch van den eigenaar, niet voorziene werken uit te voeren ».

Burgerlijke Rechtbank Dinant 3 December 1895 (P.P. 1896, 274) : « dat art. 1793 niet kan worden uitgebreid tot het geval waarin partijen zelf, hoewel zij het forfait bedingen, daaraan bepalingen toevoegen die het forfait wijzigen : dat de gemeente door zich het recht voor te behouden, in den loop van het werk, wijzigingen aan te brengen naar believen, daardoor verklaard heeft dat zij wijzigingen kon voorschrijven aan het oorspronkelijk ontwerp en aldus er van af ziet de uitzonderlijke bepaling van artikel 1793 in te roepen, dat alleen werd uitgevaardigd om den bouwheer te behoeden voor verrassingen vanwege den aannemer ».

Burgerlijke Rechtbank Brussel 25 Februari 1898 (P.P. 1899 n° 516) : « De eigenaar roept ten onrechte artikel 1793 in, dat voorschrijft dat alle wijzigingen en bijkomende werken schriftelijk moeten worden toegelaten, wanneer de voorwaarden der aanneming bijvoegingen, wijzigingen, en verminderingen voorzien ».

« Dat, vermits zij niet hebben bedongen dat de wijzigingen schriftelijk moeten overeengekomen

worden, daardoor partijen zich hebben willen onttrekken aan het *absolute forfait* door artikel 1793 voorzien, en aan die strenge beschikking het gemeen recht in de plaats te stellen. »

Luik 20 Juni 1903 (P.P. 1903, n° 1153) : « Aangezien art. 1793 eene beschikking is die afwijkt van het gemeen recht dat partijen toelaat, door hun wil ook stilzwijgend, hunne overeenkomsten te herroepen of te wijzigen, vanaf het oogenblik dat zij geen wet overtreden die de openbare orde of de zeden raakt ».

« Aangezien die afwijking van de algemeene beginselen voor doel heeft een misbruik vanwege bouwmeesters en aannemers te keer te gaan, die er belang bij hebben geheel of gedeeltelijk een bezwarend forfait af te wenden; en in de mate van het mogelijke de aannemers die een forfaitaire overeenkomst afsluiten te vrijwaren tegen de verrassing hogere uitgaven te moeten dragen dan zij voorzien hebben »;

« Aangezien daaruit volgt dat art. 1793 streng moet uitgelegd worden en niet toepasselijk is wanneer partijen, alhoewel ze uitdrukkelijk een forfait bedingen, tevens klaar hun wil hebben uitgedrukt van het forfait uit te sluiten de wijzigingen of bijkomende werken die aan het oorspronkelijk ontworpen plan zouden aangebracht worden. »

Indien, in den loop der uitvoering het bestuur wenschelijk acht aan het ontwerp wijzigingen te brengen, zal de aannemer gehouden zijn zich te gedragen naar hetgeen in dat opzicht is voorgeschreven... Het contract bevatte « het meer of minder zal geregeld worden in verhouding tot de prijzen der aanbesteding ».

Brussel 2 November 1906 (P.P. 1907, n° 332) : « Aangezien hoe stellig de termen zijn waarin partijen hebben uitgedrukt dat zij een forfait hebben bedongen zooals art. 1793 voorziet, en met de strenge voorwaarden daarin bevat, dat uitsluitend karakter van hunne overeenkomst nochtans geheel is vernietigd geworden door de wijzigingen die zij er aan toegebracht hebben door bij te voegen : « dat de eigenaar zich het recht voorbehield in den loop van de werken beschreven in de plannen en het lastencohier, de wijzigingen, bijkomende werken, en vermindering aan te brengen die hij wenschelijk achtte, mits een prijs vastgesteld in vergelijking met den prijs van de aanneming ».

« Aangezien dergelijke overeenkomst, zoo gewijzigd, doet uitschijnen dat de eigenaar verzaakt heeft aan het voordeel van de uitzonderlijke bepaling van art. 1793 vermits hij, door zich het recht voorbehouden werken op te leggen of op te zeggen, gewild heeft de overeenkomst terug te brengen in het gebied van het gemeen recht en aan den aannemer de gelegenheid heeft voorbehouden de bijkomende wer-

ken te doen betalen overeenkomstig het gemeen recht ».

« Dat daaruit volgt dat de aannemer ontslagen is door geschrift de toestemming te bewijzen die hij bekomen heeft om die werken uit te voeren, en dat hij de werkelijkheid van de toestemming mag bewijzen volgens de beginselen van het gemeen recht. »

Burgerlijke Rechtbank Brugge 29 Dec. 1909 (Pas 1010, III, 2237) : « Aangezien wat het absoluut forfaitair karakter van de overeenkomst aangaat, art. 3 aan het beheer toelaat den aannemer bijkomende werken en wijzigingen op te leggen, werken af te schaffen op voorwaarde dat de prijs der aanbesteding daardoor niet wordt verminderd of vermeerderd met meer dan 1/6 van de aanbesteding (vergelijk Hof van Beroep Brussel 1890) zonder de toestemming van den bouwmeester terwijl de prijs van de bijkomende of wegvallende werken moet berekend worden op den prijs van de aanbesteding ».

« Aangezien dergelijke bepaling een *nieuw element* in de overeenkomst brengt : *de vrije wil van den eigenaar* die het voorwerp van de aanneming mag vergrooten, verminderen of wijzigen ».

Aangezien dat element aan de overeenkomst het karakter *ontneemt* van absolute forfait : dat de reden van bestaan van de uitzonderlijke bepaling van artikel 1793 niet meer bestaat in dat geval; dat de eigenaar *geen verrassingen meer te duchten* heeft vanwege den aannemer, vermits de overeenkomst zelf de mogelijkheid voorbehoudt werken uit te voeren die niet voorzien werden. »

Een vonnis van Doornik 10 Juni 1910 (J. T. 1911, 241) : « Art. 1793 is slechts toepasselijk in geval van eenvoudig forfaitaire aanneming, en niet wanneer partijen, hoewel ze uitdrukkelijk een forfait hebben bedongen, terzelfdertijd duidelijk hun wil hebben uitgedrukt de werken die niet voorzien werden, niet in het forfait te omvatten ». De aannemingsovereenkomst bevatte namelijk het beding : « Alle werken niet voorzien in het bestek moeten door den eigenaar betaald worden boven den prijs van het bestek ».

Een vonnis Brugge 23 Juli 1913 (Pas. 1914, III, 222) : « De bepaling in de overeenkomst waarbij het den eigenaar toegelaten is wijzigingen te brengen aan de voorziene werken, *wijziget het forfait*. Art. 1793 is dan niet toepasselijk : de aannemer mag volgens het gemeenrecht bewijzen dat hij bevel gekregen heeft de bijkomende werken uit te voeren; hij mag dat bewijs door getuigen leveren wanneer er een begin van schriftelijk bewijs voorhanden is ». Dit vonnis neemt aan dat de voorwaarde van het lastencohier, dat wijzigingen toelaat als begin van schriftelijk bewijs mag gelden, *maar bovendien moet de aannemer nog bewijzen dat de bijkomende werken werden besteld*. Dit vonnis ver-

zendt naar Laurent t. XXVI n° 86, p. 25. En daar aanlegger niet bewees dat de bijkomende werken werden besteld, past het het beginsel toe van de *actio de in rem verso*.

Wat zegt de rechtsleer.

In zijn zeer belangwekkend werk « Droits et obligations des Entrepreneurs de Travaux », bl. 45, n° 61, 3de uitgave, schrijft Delvaux : « De aanneming moet absoluut forfaitair zijn (forfait pur et simple). Immers art. 1793 is een uitzonderlijke bepaling en kan alleen toepasselijk zijn op absoluut forfaitaire aannemingen ».

« Aldus wanneer een contract bepaalt dat de eigenaar zich het recht voorbehoudt in den loop van het werk wijzigingen aan te brengen, of dat de bouwmeester macht heeft wijzigingen op te leggen, of nog wanneer vermeld staat dat er eene afrekening moet opgemaakt worden van de niet uitgevoerde en van de bijkomende werken, zooals in alle andere gevallen waarin gelijkaardige bedingen het forfait ontaarden, ook al hebben partijen hunne overeenkomst absoluut forfaitair genoemd, schijnt het ons dat art. 1793 niet toepasselijk is, tenzij het lastencohier, wat meermaals geschiedt, het voordeel van deze beschikking voor den eigenaar voorbehoudt. Wij meenen zelfs dat in zulk geval het bewijs van de bestelling mag geleverd worden door getuigen of door vermoedens, daar het contract alsdan een begin van schriftelijk bewijs uitmaakt. »

Delvaux verwijst naar Laurent t. n° 74, naar Masselin, Lafontaine, Bormans, en naar de vonnissen en arresten die wij hooger behandeld hebben. Eigenlijk wordt het waarom niet uitgelegd.

Laurent op zijne beurt zegt als volgt : (t. XXVI n° 74) : Partijen kunnen in hunne overeenkomsten, ten voordeele van den bouwmeester, aan art. 1793 verzaken. In het contract staat vermeld dat de eigenaar zich het recht voorbehoudt in den loop van het werk wijzigingen, bijkomende werken, verminderingen aan te brengen naar believen, mits een prijs gesteld in overeenstemming met de prijzen van de aanneming. In dat geval stemt de eigenaar bij voorbaat erin toe dat de aannemer verhooging van prijs vordert wegens bijkomende werken uitgevoerd met zijne toestemming. Blijft nog te bewijzen dat de eigenaar zijne toestemming gegeven heeft. Het bewijs zal worden geleverd volgens het gemeenrecht, dus door getuigen of door vermoedens, indien er begin van schriftelijk bewijs is. In feite werd gevonnisd dat de rechters dit begin van schriftelijk bewijs hebben kunnen putten in het voorbehoud in de overeenkomst gemaakt, en in de kwijting die betaling vaststelt van bijkomende werken waarvoor toestemming vereischt was. »

Eveneens geen verdere rechtvaardiging : Laurent

verwijst naar het arrest van het Fransche Cassatiehof van 6 Maart 1860.

Masselin «*traité des devis dépassés*» Parijs 1872. bl. 20 verwijst eveneens naar dit arrest, en naar enkele andere op hetzelfde arrest gesteund.

Bormans verwijst naar dezelfde arresten (N° 1460 en n° 1461).

In het algemeen kan men bevinden dat de Fransche en de Belgische rechtsleer aannemen dat het voorbehoud door den eigenaar gemaakt, dat hem toelaat wijzigingen aan de plannen te brengen in den loop van het werk, evenals de vermelding in de overeenkomst dat eene afrekening zal opgemaakt worden van de bijkomende werken en van de niet uitgevoerde werken en in «*alle andere gevallen waarin dergelijke bepalingen het forfait ontwaarden*» voor gevolg hebben dat art. 1793 niet meer toepasselijk is.

Nu wij de bronnen kennen van die meening, zullen wij onderzoeken wat ze waard is.

Waarom zou art. 1793 dan niet toepasselijk zijn.

Volgens Arrest Cass. 1852 is art. 1793 niet toepasselijk op den aannemer die onder toezicht staat van eene commissie (zie dit Arrest blz. ...5). Wij hebben dit reeds weerlegd. Het Hof laat zich leiden door de beschouwing dat de aannemer, hoewel bedongen was dat alleen schriftelijke bevelen hem machtigden prijsverhooging te vorderen, kon misleid geworden zijn door het feit dat de Stad zekere werken had betaald waarvoor nochtans geen schriftelijke toestemming gegeven was. Dit is weinig juridisch, maar de strekking is duidelijk: waarom laat de commissie, met voortdurend en streng toezicht belast, werken uitvoeren die de Stad toch niet wil betalen. Met evenveel recht kunnen wij de vraag stellen: waarom was de aannemer niet voorzichtiger en vroeg hij niet eene geschreven toelating zooals de overeenkomst voorzagt.

Het Arrest Gent 1855 zegt alleen dat de aannemer niet mag worden afgewezen van zijne vordering strekkende tot het betalen van den prijs der bijkomende werken wanneer hij zich voor de uitvoering van die werken en het bekomen van de toestemming, gehouden heeft aan de voorwaarden van het contract: dat is geheel juist.

Nochtans er hangt iets in de lucht: de Belgische rechtspraak daarin de Fransche rechtspraak nakijkend, schijnt bijzonder bekommerd om het lot van de aannemers. Waar de rechtbanken vroeger beslisten dat art. 1793 niet eene toepassing was van art. 1341, dat het eene wettelijke presumpctie was «*Juris et de jure*», dat de wijzigingen aangebracht zonder schriftelijke toestemming van den eigenaar geen aanleiding gaven tot prijsverhooging, en dat het artikel evenzeer toepasselijk was op de wijzi-

gingen overeengekomen tusschen aannemer en eigenaar als op de wijziging door den aannemer voorgesteld, en door hem alleen uitgevoerd. (Douai 20 avril 1831. Sir. 31-2-334) en zelfs dat de toestemming van den eigenaar om de plannen te wijzigen niet zijn akkoord insluit tot prijsverhooging, indien er in dat opzicht niet eene uitdrukkelijke overeenkomst werd afgesloten. (Req. rej. 16 août 1826. Sir. 27-1-246), wordt af en toe aan den aannemer het recht toegekend de meerwaarde te eischen van de werken die voordeel brachten aan den eigenaar (Cass. Fr. 28 janvier 1846 D. I. 246) zelfs eenmaal wanneer die werken werden uitgevoerd *tegen* den wil in van den eigenaar, op voorwaarde dat die werken nuttig zijn. (Brussel 3 Dec. 1862 Pqs. 1863, II, 332). Die laatste beschikking is eenig in haar soort: gelukkig.

In de toepassing van art. 1163 vindt het gerecht een goeden bondgenoot: het forfait verplicht den aannemer slechts die werken uit te voeren die werden voorzien, en verplicht den aannemer alleen die kansen te loopen waaromtrent er overeenstemming van den wil der partijen is geweest. (Luik 16 April 1859 Pas. 1860, p. 146; 6 Febr. 1886 Pas. p. 365.)

Die rechtspraak kent den aannemer het recht toe werken uitgevoerd «*boven en buiten het plan*» in rekening te brengen, die werken mogen niet aanzien worden als wijzigingen of bijkomende werken, waarop art. 1793 van toepassing zou zijn. Men moet erkennen dat de rechtbanken daarvan een matig gebruik hebben gemaakt en dat uit de bedoelde arresten blijkt dat de eigenaars werden veroordeeld om te betalen op grond van het voordeel dat zij uit die werken gehaald hebben.

Echter moet men zich afvragen: waarom heeft de aannemer die in de overeenkomst kon lezen welke werken hij moest uitvoeren, zich niet aan die overeenkomst gehouden, wanneer hij in den loop van de werken zich verplicht achtte andere werken uit te voeren, daarvoor niet de schriftelijke toestemming van den eigenaar gevraagd zooals art. 1793 voorschrijft, en waarom werkt de rechtspraak dergelijke praktijken in de hand die tal onzekerheden scheppen en den weg banen naar twijfelachtige gedingen.

Het vonnis Burg. Rechtbank Luik 6 Febr. 1875 spreekt van: «*eenvoudig forfaitaire*», en later wordt gesproken van «*absoluut forfaitaire*».

De lezer heeft reeds kunnen bemerken dat zeer dikwijls vonnissen verwijzen naar een arrest Cass. fr. 6 Maart 1860 (en ook Cass. fr. 10 Maart 1880 en 16 Januari 1882); wij behandelen eerst dat arrest.

Het Arr. van het fr. Verbr. 6 Maart 1860 (Daloz 60, I, 266) beschikt namelijk dat art. 1793 niet toepasselijk is wanneer de eigenaar, in de overeenkomst zich het recht heeft voorbehouden in den

loop van het werk wijzigingen, vermeerderingen en verminderingen aan te brengen die hij zou wenselijk achten, mits een prijs gesteld in vergelijking met de prijzen der aanbesteding : in dat geval mag het bewijs van toestemming van den eigenaar worden geleverd overeenkomstig het gemeenrecht en namelijk door begin van schriftelijk bewijs aangevuld door vermoedens.

En de rechters hebben dat begin van schriftelijk bewijs kunnen putten uit het voorbeeld van het lastencohier, en in de kwijtingen van sommen betaald voor de uitvoering van zekere bijkomende werken waarvoor het erkend was dat de toestemming bestond : en zij konden anderzijds aanzien als vermoedens die het begin van schriftelijk bewijs kunnen staven, de omstandigheid dat deze werken waren besteld en betaald door den eigenaar die daarop toezicht had uitgeoefend ; dat ook de bouwmeester toezicht had uitgeoefend op die werken, die staat van kosten had geregeld, en een honorarium had getrokken in verhouding tot het geheel van de uitgevoerde werken (1).

Dat arrest is van kapitaal belang : het bevestigt een arrest van het Hof te Rennes 12 Maart 1859 dat eindelijk, na 50 jaar, den wil van den wetgever heeft ontdekt om een onderscheid te maken dat aan aller aandacht was ontsnapt. Duistere wet of traagheid van het menschelijk verstand ?

Een zekere Lessouarn heeft werken aanbesteed : de overeenkomst is afgesloten tegen een globalen prijs, en vermeld dat zij forfaitair is maar dat de eigenaar het recht heeft in den loop van het werk wijzigingen en bijkomende werken te doen uitvoeren. Tevens wordt bepaald hoe de prijs daarvan zal berekend worden.

De aannemer, na aflevering van de werken, brengt bijkomende werken in rekening. De eigenaar roept het voordeel in van art. 1793 en pleit : Die bepaling heeft voor doel te voorkomen dat de aannemer eener forfaitaire aanneming die gerechtigd is de uitvoering te weigeren van bijkomende werken, zou weigeren die werken uit te voeren. Daarom laat de overeenkomst toe dat de eigenaar wijzigingen oplegt, maar dat is de eenige draagkracht van die bepaling — zij sluit geen verzaking in aan de voordeelen van art. 1793.

De eigenaar heeft zich het recht kunnen voorbehouden wijzigingen aan het bestek toe te brengen zonder daarom aan den aannemer dezelfde bevoegdheid toe te kennen tenzij hij het bewijs voorbrengt dat die wijzigingen of bijkomende werken werkelijk door den eigenaar besteld zijn. Wat belang heeft het dat die overeenkomst bij voorbaat den grondslag bepaalt waarop den prijs van de bijkomende werken zal berekend worden : dit kan alleen bewijzen dat er over den prijs werd overeengekomen.

Het Hof beslist :

« Aangezien dat, hoewel in de overeenkomst de *ware kenteekens van een forfaitaire overeenkomst voorhanden zijn*, en hoewel moet erkend dat art. 1793 moet worden uitgelegd in dien zin dat het *geen enkele uitzondering* bevat door de wet gesteld *aan het beginsel dat het getuigenbewijs ontzegt*, toch ware het rechtvaardig te onderscheiden tusschen het geval waarin de aanneming eenvoudig forfaitair is (où l'entreprise à forfait serait pure et simple) en vanwege partijen hoegenaamd niet het inzicht onderstelt zich te onttrekken aan de strengheid van de wet, en het geval waarin integendeel *beide partijen* formeel hebben voorzien dat wijzigingen en bijvoegingen aan plan en bestek zouden kunnen gebracht worden, en bij voorbaat den prijs hebben vastgesteld die voor die bijvoegingen en wijzigingen te betalen is. — Dat inderdaad, in het eerste geval, de overeenkomst absoluut is, en de wetgever heeft kunnen willen dat het bewijs van uitgevoerde wijzigingen uitsluitend zou blijken uit een geschrift : dat in het tweede geval de overeenkomst bewijst dat de eigenaar wijzigingen *kan* gewild hebben en diensvolgens heeft verzaakt aan het voordeel van de uitzonderlijke beschikking van art. 1793, want, door zich het recht voor te behouden te bestellen buiten het bestek, en diensvolgens, onder het gebied van het gemeenrecht te vallen, heeft hij klaarblijkelijk aan den aannemer het recht voorbehouden betaling te vorderen van de bijkomende werken. »

Steunend op die fransche rechtspraak zegt Labori (répertoire encyclopédique du droit français V^o Louage d'ouvrage et d'Industrie n° 218) : Indien de eigenaar in eene aannemingsovereenkomst eene bepaling inlascht waarbij hij zich het recht voorbehoudt tijdens de werken aan de bestekken toe te voegen, dan is er geene ware forfaitaire aanneming meer maar een alternatieve overeenkomst. De bouwheer zal de forfaitaire aanneming behouden of kan ze omzetten in een aanneming van een anderen aard. De aannemer mag door getuigen bewijzen dat de tweede stelling bewaarheid is en dat er aan het bestek werd toegevoegd. (De drie arresten van 1860, 1880 en 1882 worden ingeroepen.)

Wij kunnen thans de argumenten samenvatten van hen die art. 1793 willen ontduiken en zullen dan onze meening vooropzetten.

Fr. Cass. 1860.

Dat beding neemt niet af dat de overeenkomst alle kenteekens vertoont van de forfaitaire aanneming en anderzijds laat niets toe in art. 1793 aan de uitsluiting van het getuigenbewijs te ontkomen. Maar het ware rechtvaardig een onderscheid te maken tusschen de eenvoudig forfaitaire aanneming en het geval waarin partijen hebben voorzien dat

wijzigingen en bijvoegingen aan de plannen kunnen gebracht worde en bij voorbaat den prijs hebben vastgesteld die daarvoor zal te betalen zijn. In het tweede geval bewijst de overeenkomst dat de eigenaar wijzigingen *kan* gewild hebben en diensvolgens heeft verzaakt aan het voordeel van de uitzonderlijke beschikking van art. 1793 : want door zich het recht voor te behouden werken te bestellen buiten het bestek (en de werken buiten het bestek vallen in het gemeenrecht) heeft hij klaarblijkelijk den aannemer het recht gelaten betaling daarvan te vorderen. Vermits het gemeenrecht toepasselijk is mag het getuigenbewijs worden toegelaten wanneer er begin van schriftelijk bewijs is : begin van schriftelijk bewijs biedt de overeenkomst zelf.

Fr. Cass. 1880.

Door dit voorbehoud te maken zijn partijen afge- weken van de voorwaarden van een eenvoudig forfait om een bijzondere overeenkomst aan te gaan en een geschreven bewijs is dan niet noodig (onduidelijk). De eigenaar moet betalen om reden van het voordeel dat hij haalt uit de werken waarop hij toezicht heeft uitgeoefend en als eigenaar en als bouwmeester.

Labori.

Er is eene alternatieve overeenkomst : de bouw- heer kan de forfaitaire aanneming behouden of ze omzetten in eene overeenkomst van een anderen aard. De aannemer mag door getuigen bewijzen dat de tweede stelling verwezenlijkt is.

Belgisch Beroep en Verbreking 1890, 1891.

1° De reden van bestaan van art. 1793 is dat de werken voor goed vastgelegd zijn en overeengeko- men. Al de werken moeten bepaald zijn : dat is de reden waarom de aannemer geen verhooging van prijs mag vorderen.

2° Art. 1793 beschikt over werken die moeten uit- gevoerd worden en beslist dat voorafgaandelijk omtrent den prijs moet overeengekomen : het laat alleen eene regeling toe tusschen eigenaar en aan- nemer. De aanneming spreekt van werken die het beheer *mag* doen uitvoeren *zonder voorafgaandelijke overeenkomst* met den eigenaar, en waarvan de prijs later moet geregeld worden. Art. 1793 is dan niet toepasselijk. — Dinant 1895.

Door dit voorbehoud te maken verklaart de eige- naar dat hij wijzigingen kan voorschrijven en zich het recht ontzegt de uitzonderlijke bepaling van ar- tikel 1793 in te roepen, dat alleen werd uitgevaar- digd om den bouwheer verrassingen *vanwege den aannemer* te besparen. — Burgerlijke Rechtbank Brussel, 1898.

Vermits niet werd bedongen dat de wijzigingen

schriftelijk moeten overeengekomen, hebben partijen zich willen onttrekken aan het forfait, voorzien bij artikel 1793 en het gemeenrecht daaraan in de plaats stellen. — Brussel 1903.

Artikel 1793 is eene afwijking van het gemeen- recht, dat partijen toelaat hunne overeenkomsten, zelfs stilzwijgend, te herroepen. Die beschikking be- schermt den eigenaar, die eene forfaitaire overeen- komst afsluit, maar kan niet ingeroepen worden door den eigenaar, die klaar zijn wil heeft uitgedrukt wijzigingen of bijkomende werken van het forfait uit te sluiten, door zich het recht voor te behouden wijzigingen aan te brengen en te bedingen dat het minder of meer zal geregeld worden in verhouding tot de prijzen der aanbesteding. — Brussel, 1906 (in denzelfden zin als Brussel, 1903.) Brugge, 1909.

Dergelijk voorbehoud brengt *een nieuw element* in de overeenkomst : de vrije wil van den eigenaar die het voorwerp van de overeenkomst mag wijzi- gen. Vermits de overeenkomst de mogelijkheid voor- behoudt niet-voorziene werken uit te voeren, heeft de eigenaar geen verrassingen van den aannemer te duchten.

Wat is de waarde van deze opvatting?

Om deze opvatting te beoordeelen is het goed er aan te herinneren, dat het doel van den wetgever is geweest misbruiken te voorkomen van aannemers en bouwmeesters, die, nadat zij hunne plannen en be- stekken hebben opgemaakt en over den prijs is ove- reengekomen, de eigenaars aanraden eenige wijzigin- gen toe te brengen; daarin zoeken zij het voorwend- sel om den prijs te verhoogen ten nadeele van de eigenaars. (A. Fenet, Travaux préparatoires. Artikel 1793, t. XIV, p. 264, 265, 341.)

« De aannemer, zegde Jaubert in het wetgevend korps, voert tal van voorwendsels aan. Eenmaal is het de stijging van het arbeidsloon, dan eens op- slag in de bouwstoffen, soms heeft de bouwmeester eenige wijzigingen aangebracht aan het plan, bij- komende werken uitgevoerd die hij beweert noodig, nuttig of aangenaam te zijn; en dan volgen lang- durige en kostelijke betwistingen. De bouwmeester voert aan, dat niemand zich ten koste van een ander mag verrijken zonder oorzaak. Hij beweert dat de eigenaar op hoogte gebracht was van de vergrootin- gen, dat hij stilzwijgend zijn toestemming voor hun- ne uitvoering heeft gegeven, dat, tenminste, hij zich niet tegen de uitvoering heeft verzet; dat de eige- naar geen schade kan lijden wanneer hij verplicht wordt te betalen volgens het zeggen van deskun- digen. De eigenaar van zijn kant zegt dat tegen vooraf bepaalden prijs werd overeengekomen... dat hij niet in de wijzigingen heeft toegestemd; dat die wijzigingen de innerlijke waarde van het voorwerp

niet verhoogen; dat zijn toestand hem niet toelaat grootere uitgaven te doen. (Locré, Code Civ., t. 7, p. 174, n° 20, t. 14, p. 265.)

De toenmalige rechtspraak vinden wij terug bij Pothier (Œuvres de Pothier par Dupin, Brussel, 1830, t. 5, p. 378). Naast het onderscheid bij Jaubert aangehaald, leest men er onder nummer 408 :

«Indien de bijkomende werken niet werkelijk noodig waren, maar dat de aannemer volhoudt dat ze werden uitgevoerd op bevel, of minstens met de toestemming van den eigenaar, verkregen sedert de overeenkomst, mag het getuigenbewijs toegelaten worden, op voorwaarde dat de som wegens deze bijkomende werken gevorderd, het bedrag van honderd pond niet te boven gaat. Om hem te beletten het getuigenbewijs te leveren, mag niet worden ingeroepen dat wanneer eene geschreven overeenkomst bestaat, de Ordonnantie verbiedt door getuigen te bewijzen boven en tegen hetgeen daarin geschreven staat : want de Ordonnantie verbiedt wel, bij deze beschikking het getuigenbewijs te leveren van overeenkomsten die men beweert deel uit te maken van de aannemingsovereenkomst, wanneer ze niet staan uitgedrukt in de akte daarvan opgemaakt; maar zij verbiedt niet het bewijs te leveren van nieuwe overeenkomsten, die men beweert te zijn tusschengekomen sedert de aannemingsovereenkomst en die aan die overeenkomst toevoegen.»

Tegen dat alles heeft de wetgever beslist dat, wanneer de bouwmeester of aannemer zich verbonden heeft tegen forfaitairen prijs een gebouw te maken, volgens een plan met den eigenaar van den grond overeengekomen en vastgesteld, de aannemer geen verhooging van prijs mag vorderen... indien de wijzigingen of vergrootingen niet schriftelijk werden toegelaten en nopens den prijs overeengekomen.

Juridische waarde der hooger behandelde rechtspraak.

Wat de Fransche rechtspraak betreft, alleen het arrest Cass. van 1860 heeft belang en het zegt onomwonden, dat de behandelde overeenkomst een forfaitaire aanneming is en dat artikel 1793 het getuigenbewijs volledig uitsluit.

In plaats op die beginselen de voorziening grond te verklaren, zegt het Hof dat het billijk ware een onderscheid te maken dat de wet niet kent en waaraan de wetgever niet gedacht heeft, en dan wordt in verheven woorden het onderscheid uitgediept tusschen de absolute en de betrekkelijke forfaitaire aanneming.

Er is evenwel geen verband tusschen de premissen en de conclusie; natuurlijk bewijst de overeenkomst dat de eigenaar wijzigingen kon aanbrengen, en men mag aannemen dat het in zijne bedoeling ligt de werken, die hij besteld heeft, te betalen: maar partijen hebben niet willen verzaken aan artikel

1793, want « la rénonciation ne se présume pas: en de aannemer mag alleen den prijs vorderen van bijkomende werken wanneer hij bewijst dat ze door den eigenaar besteld werden : krachtens de beginselen uiteengezet in de hooger aangehaalde arresten van Douai 1831 en Req. 1826 is zijn eisch slechts ontvankelijk, wanneer de voorwaarden in artikel 1793 gesteld, vervuld werden : want vergeten wij niet dat, zooals het arrest zegt, de aanneming forfaitaire is.

Labori tracht de zaak uit te leggen door beroep te doen op een alternatieve overeenkomst. Het baat niet; uitgaande van die stelling moet men aannemen dat, voorloopig ten minste, de aanneming forfaitaire is: wil de aannemer bewijzen dat de eigenaar daarvan is afgeweken, dan volstaat het niet een begin van schriftelijk bewijs voor te leggen, dat kan aangevuld worden door getuigen en vermoeden. Artikel 1793 is onverbiddelijk van toepassing.

Ook de redeneering van de voorziening tegen het arrest Brussel 1890 is foutief. Eene aanneming in die voorwaarden aangegaan, omvat eene overeenkomst nopens den prijs van mogelijke werken, en kent den eigenaar het recht toe werken naar believen te doen uitvoeren. Anderzijds zijn alle voorwaarden vereenigd om de aanneming forfaitaire te maken. Wat maken die bijkomende bepalingen.

Het zal volstaan dat de aannemer, wanneer hij prijsverhooging vordert, doet blijken dat de eigenaar zijne schriftelijke toestemming gaf voor de uitvoering van wijzigingen of bijkomende werken; de aanneming zelf bevat de overeenkomst nopens den prijs. Verder mag de aannemer niet weigeren de wijzigingen uit te voeren, wat een recht schept in hoofde van den eigenaar die niet de onaangenaamheid wil doormaken voor enkele kleine werken een ander aannemer te moeten aanwerven.

Zijn er dan geen verrassingen meer vanwege den aannemer te duchten?

De aannemer kan nog steeds werken uitvoeren naar lust, hij kan nog steeds den eigenaar belanghebbende raadgevingen verstrekken; de eigenaar wordt niet beschermt door die « bijkomende bepalingen », hij heeft daarin aan geen enkel recht verzaakt : de toestand is dezelfde gebleven en vermits de overeenkomst beantwoordt aan de voorwaarde «forfait» in de wet gesteld, is artikel 1793 van toepassing.

Sociaal economische waarde der hooger aangehaalde rechtspraak.

Er zijn vonnissen en arresten voor en tegen, naar gelang de omstandigheden : wanneer de handelwijze van een eigenaar aanstoot geeft; wanneer een eigenaar den aannemer op het werk bezocht, hem mondelinge bevelen geeft, onder zijn oogen werken

doet uitvoeren die hij weet buiten de overeenkomst te gaan en die hij later niet wenscht te betalen om zich te verrijken ten nadeele van den bedrogen aannemer; of nog wanneer de eigenaar volmondig erkent dat hij weet dat bijkomende werken zijn uitgevoerd, maar die schaamteloos niet wil betalen; of nog wanneer een groot werk werd uitgevoerd dat niet op de plannen staat afgebeeld, waarvan de eigenaar de uitvoering kende en beaamde, maar niet wenscht te betalen, dan zegt de rechtspraak dat artikel 1793 niet van toepassing is en zij vindt steeds gronden daartoe.

Wij weten dat er nog andere rechtsbronnen zijn dan de wet.

De rechters zullen nochtans voorzichtig handelen: de wet zoowel naar de letter als naar den geest spreekt ten bate van de eigenaars en is wantrouwig tegen den aannemer, en dit mag niet uit het oog verloren worden. Zoodra de elementen van de zaak uitwijzen, dat de aanspraken van den aannemer niet ernstig zijn (de voorgewende wijzigingen zijn onbeduidend, de prijsverhooging wordt niet verrecht-

vaardigd, de waarborgsom werd terugbetaald en sedert langen tijd heeft de aannemer niets meer gevorderd) en het niet spruit uit de elementen van de zaak dat de eigenaar-bouwheer den aannemer heeft willen bedriegen of zich ten zijnen nadeele wil verrijken, dan volgt de rechtspraak het spoor van de wet.

P. CRETEN
Advocaat.

(1) De Fransche rechtspraak was toen reeds zeer ver gegaan: een arrest van het Fransche Verbr. Hof van 3 Februari 1841 had reeds beschikt dat, opdat artikel 1793 van toepassing zij, de wil van den eigenaar geen enkele wijziging of vermeerdering van werken te betalen, duidelijk en uitdrukkelijk uit de overeenkomst moet blijken.

Een arrest van het Fransch Cass. Hof van 5 Maart 1852 beschikt dat een bijzondere niet mag weigeren de bijkomende werken te betalen, wanneer de overeenkomst niet uitdrukkelijk bedongen heeft dat geen enkele verhooging zou toegestaan worden voor bijkomende werken, waarvoor de eigenaar of zijn vertegenwoordiger zijne toestemming niet had gegeven, of dat de vermeerderingen zouden worden goedgekeurd door den eigenaar of zijn vertegenwoordiger door hem aangesteld, buiten den bouwmeester.

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3de kamer. - 10 Juni 1936.

Voorzitter : M. Godding.

Raadshereen : MM. Simon en Lacroix.

Adv. Gen. : M. Colard.

Pl. : Mrs Van Leynseele, Scheyvaerts en Valerius.

AANSPRAKELIJKHEID. — GEMEENTEBEDIENDE. — EISCH DER GEMEENTE TEGEN DADER. — ART. 1382. — UITGEBREIDHEID.

Een gemeente, die door het overlijden van een harer bedienden, tengevolge van een ongeval, verplicht is op grond harer reglementen aan de weduwe van dezen bediende een pensioen te betalen, is gerechtigd het bedrag van dit pensioen minstens gedeeltelijk terug te eischen van den persoon die aansprakelijk is voor het ongeval; ze zal namelijk mogen eischen het bedrag dat ze moet betalen voor de jaren begrepen tusschen den datum van het ongeval en het oogenblik waarop de bediende normaal op pensioen zou gesteld worden, onder aftrek nochtans van de waarde op het oogenblik van het ongeval van de rente opgebracht door de afhoudingen gedaan op de wedde die betaald werd aan den verongelukte.

Lanser t/ Stad Antwerpen.

Overwegende dat de zaken n°s 10.054 en 10.397 van den algemeenen rol verknocht zijn en dat het belang van eene goede rechtsbedeeling hunne voeging eischt;

Overwegende dat terecht en om redenen die het Hof aanvaardt het bestreden vonnis heeft beslist dat het ongeval met doodelijken afloop in gelijke mate dient toegeschreven aan het gebrek aan voorzichtig en aan voorzorg, waaraan Lanser en het slachtoffer wijlen Louis Daems schuld hebben;

Overwegende dat Lanser tegenwerpt dat de Stad Antwerpen tot het uitkeeren van een pensioengeld aan de weduwe van het slachtoffer is verplicht door haar eigen verordeningen en geenszins tengevolge van het feit waaraan hij schuld heeft;

Overwegende dat op 't oogenblik van het ongeval de waarschijnlijksten duur van overleving van Daems en diens echtgenoot onderscheidelijk 16 en 17 jaar was, dat Daems die geboren is den 2en Augustus 1877 en op 2 Augustus 1942, dus tien jaar na het kwetsieus toeval, op rustgeld moest gesteld worden, gerechtigd was tot het bekomen van een jaargeld 4.000 frank beloopende, pensioen dat na zijn overlijden moest aan zijne echtgenoot overgedragen worden;

Overwegende dat het vroegtijdig overlijden van Daems de stad Antwerpen van de diensten heeft beroofd die de tegensprestatie moesten uitmaken en van de wedde van Daems en, gedeeltelijk, van het aan Daems en aan dezes echtgenoot, uit te keeren pensioen; dat bovendien tengevolge van den dood van Daems een onmiddellijk opeischbare schuld in de plaats werd gesteld van een schuld die wisselvallig en tevens gebeurlijk was;

Overwegende dat bijgevolg aan de Stad Antwerpen een nadeel werd toegebracht dat het, middellijk doch niettemin het noodzakelijk gevolg is van het ongeval, en tot wier vergoeding Lanser dienvolgens is verplicht;

Dat nochtans de Stad Antwerpen niet gerechtigd is om de terugbetaling te eischen van alle achterstallenen die zij, rekening gehouden met den vermoedelijken levensduur van weduwe Daems, zal moeten uitkeeren, daar immers, hadde het ongeval zich niet voorgedaan, de Stad Antwerpen een jaargeld van 4000 frank gedurende zeven jaren had moeten betalen eerst aan Daems en na diens overlijden aan zijne weduwe, dat derhalve geen verband van oorzaak tot gevolg bestaat tusschen de schuldige daad van Lanser en de achterstallenen van het pensioen die na 2 Augustus 1942 betaalbaar zijn;

Overwegende dat het vaststaat dat de Stad Antwerpen op de jaarwedde van wijlen Daems kortingen heeft gedaan die samen 4477,01 fr. beloopt en die, ten bedragen van 4242,01 fr. in de Gemeentelijke Voorzieningskas gestort, en voor het overige gedeelte belegd werden in de Spaarkas tot vestiging van een lijfrente die aan weduwe Daems zal worden betaald, nadat deze den leeftijd van 65 jaar zal bereikt hebben;

Overwegende dat de Stad Antwerpen beweert dat geen rekening dient gehouden met bewuste kortingen; dat deze conclusie niet dient ingewilligd omdat zij leidt tot eene verrijking zonder oorzaak ten nadeele van de rechthouders van Daems;

Dat immers Lanser niet kan verplicht worden een zelfde vergoeding tweemaal uit te keeren, dat dientengevolge, het bedrag van de vergoedingen die Lanser aan de Stad Antwerpen zal moeten betalen, moeten afgetrokken worden van degene die aan de rechthouders van Daems ten goede komen;

Overwegende dat de sommen die op de jaarwedde van wijlen Daems werden weerhouden, niet eenvoudig dienen in mindering gebracht van het kapitaal dat het pensioengeld vertegenwoordigt berekend op basis van den rentevoet van 5 t. h., dat immers dergelijke berekening de rechthouders van Daems zou berooven van de voordeelen waarop de kortingen hun recht geven;

Overwegende dat de kortingen beloopende 4342,01 frank op 65-jarigen leeftijd aan vrouw Daems recht geven op een pensioen dat geraamd op het oogenblik van het ongeval fr. 424,01 beloopt;

Dat dientengevolge het jaargeld dat met eigen penningen door de Stad Antwerpen aan weduwe Daems wordt betaald 3575,99 frank beloopt;

Dat de betaling van dit pensioen gedurende de tien eerste jaren het gevolg zal zijn van het ongeval waarvoor Lanser aansprakelijk is;

Overwegende dat de actuele waarde van dit tienjarig pensioen berekend op den rentevoet van 5 t. h., 27.612,72 fr. ($3575,99 \times 7,72,17$) beloopt;

Overwegende dat het slachtoffer ten bedrage van de helft voor de nadeelige gevolgen van het ongeval verantwoordelijk is, dat de Stad Antwerpen, schuldenaarster van geldelijke voordeelen ten bate van de rechthouders van het slachtoffer, een verhaal tegen Lanser alleen kon uitoefenen in de mate waarin deze verantwoordelijk is;

Dat de eisch van de Stad Antwerpen derhalve slechts gegrond is ten bedrage van 13.806,36 frank;

Overwegende dat Lanser uit kracht van het bestreden vonnis 22.548,14 frank heeft betaald, dat de Stad Antwerpen dus 8741,78 fr. te veel ontvangen heeft en verplicht is die som terug te geven aan hem van wien zij ze ontvangen heeft;

Om deze redenen, het Hof :

Gehoord het gedeeltelijk eensluidend advies ter openbare terechtzitting uitgebracht door den heer advocaat-generaal Colard. Alle wijdere of tegenstrijdige besluiten afwijzende voegt samen de zaken n°s 10054 en 10397 van den algemeenen rol;

Doet het bestreden vonnis te niet wat betreft de raming van de schade door Lanser aan de Stad Antwerpen veroorzaakt;

Dienaangaande verbeterende bepaalt die schade op 13.806,36 frank;

Veroordeelt de Stad Antwerpen tot de teruggave van de som van 8041,78 frank met de wettelijke interesten vanaf 8 Augustus 1934 tot op den dag der terugbetaling van die som;

Bevestigt de overige beschikkingen van het vonnis waarvan beroep;

Verwijst de Stad Antwerpen in de op het hoogere beroep ontstane gerechtskosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e kamer. - 9 Mei 1936.

Voorzitter : M. Verstraete.

Rechtsers : MMrs Stellfeld en Van Lennep.

O. M. : M. Struyf.

Pleiter : Mr Wittemans.

ECHTSCHIEDING BIJ GEMEEN OVERLEG. — GEBORTE VOOR HET EINDE DER PROCEDURE VAN EEN KIND VERWEKT NA HET BEGIN DER PROCEDURE. — ONTBREKEN VAN DE TOESTEMMING DER OUDERS BIJ DE LAATSTE VERSCHIJNING. — NIET TOESTAAN DER SCHIEDING.

Wanneer tusschen de laatste verschijning vóór den voorzitter en de verschijning vóór de rechtbank tijdens een procedure van echtscheiding bij wederzijdsche toestemming een kind geboren wordt, kan er geen spraak zijn van een verhoeden van het bestaan van een ondraaglijk echtelijk leven. De gansche economie der echtscheiding wordt op deze wijze omgeworpen. Wanneer vóór de laatste verschijning vóór den voorzitter de toestemming niet werd ingewonnen en anderzijds de akten van geboorte van alle uit het huwelijk geboren kinderen niet werden neergelegd bij de eerste verschijning zijn de pleegvormen niet vervuld en moet de echtscheiding geweigerd worden.

Knaeps t/ Joris.

Gezien de akten der procedure van scheiding door onderlinge toestemming door partijen ingeleid en in regelmatigen vorm voorgebracht ;

Aangezien hieruit blijkt dat de echtelieden bij hunne eerste verschijning voor den Voorzitter der Rechtbank van Antwerpen, in dato van 17 Juni 1935, in handen der notarissen De Pooter en Vekemans neerlegden de afschriften : a) van den inventaris en de schatting hunner goederen ; b) van de akten bepalende regeling hunner wederzijdsche rechten ; c) van de overeenkomst van 5 April behelzende « dat

hun zoon Frank Joris, geboren te Antwerpen, in 1928, eenig kind gesproten uit hun huwelijk, toevertrouwd zal worden aan de moeder, zoo gedurende den proeftijd, als na de uitspraak der echtscheiding; dat de vrouw zal tijdens het geding blijven inwonen bij haar echtgenoot;

Aangezien bij elke achtereenvolgende verschijning op de door de wet vastgestelden datum, de vader van den man alsook die der vrouw, eenige overlevende bloedverwanten in de opgaande lijn, hunne toestemming in de echtscheiding telkenmaal « om de redenen die hun bekend waren » verleenden;

Aangezien het blijkt uit twee authentieke akten in dato van 23 Maart 1936 door bovengemelde notarissen verleden, en gehecht in fine aan het laatste proces-verbaal van verschijning voor den Voorzitter der Rechtbank, dat partijen, ingevolge de geboorte van een tweede kind Alemène-Adda, uit hun huwelijk verwekt, en den 27 Februari 1936 geboren, zij de akte van overeenkomst van 5den April 1935 in zooverre wijzigen dat de aanbedeelingen aan den zoon in voormelde akte voorzien aan de dochter voor de helft zal toekomen; alsook dat het laatst geboren kind, zooals het eerste, aan de moeder toevertrouwd zal blijven;

Aangezien uit deze oorkonden duidelijk voorkomt dat eene omstandigheid van zulken zwaarwichtigen aard als de geboorte van een kind tusschen de laatste verschijning voor den Voorzitter der Rechtbank zelve, ingetreden is dat zij het gerecht vergt over te gaan niet alleen tot het onderzoek der geldigheid van bovengemelde wijzigende, laattijdige akten, maar ook nog tot dat van den invloed die dit nieuwe feit op de procedure in echtscheiding uitoefenen kan;

Aangezien de voorbereidende werkzaamheden van het Burgerlijk Wetboek het onomstootbaar bewijs leveren (Locré II. 493) dat deze vorm van echtscheiding in zekere mate als de loochening van de onwrikbaarheid van het huwelijk beschouwd werd, en, derhalve, door de wet op de minst gunstige wijze, en alleen met inachtneming van zeer strenge pleegvormen, aanvaard mag worden;

Dat, overigens, de voorafgaande discussies van deze procedure (Locré II, 470, 476, 531, 567, I, 169) betoonen dat het niet gaat om eene scheiding zonder redenen, alswel om eene scheiding waarvan men de redenen onbekend wenscht te houden (Laurent III, 318);

Dat het Burgerlijk Wetboek dezen grondslag in zijn art. 233 vastlegt, en, om deze uitzonderlijke procedure te wettigen, het vermoeden weergeeft van het bestaan van een ondraaglijk echtelijk leven;

Aangezien de geboorte van een kind der partijen, overkomen tusschen het stadium der gracieuse en contentieuse procedure, veeleer het openbaar en ontegensprekelijk bewijs levert van een alleszins goede verstandhouding en niet van een diepgaande niet-overeenstemming der karakters, en het geschikste argument vormt om het vermoeden door de wet aangenomen, te verijdelen;

Aangezien de drie herhaalde pogingen tot verzoening als niet ernstig kunnen beschouwd worden, en in 't gedacht der echtelieden als een louter formaliteit voorkwamen, vermits zeker voor de drie laatste de vrouw alreeds door haren man bevrucht was, en zij voor de Rechtbank onbewimpeld verklaarde « dat zij een tweede kind wilde hebben, zoolang de gelegenheid zich aanbood moeder te worden »;

Dat in zulke omstandigheden een echtscheiding welke die toestemming alleen als reden heeft, regelrecht indruischt tegen de strenge en uitzonderlijke opvatting der wet, en deze ernstige pleegvormen tot eene parodie herleidt;

Maar aangezien partijen na dit feit de toestemming hunner ouders niet meer ingewonnen hebben;

Dat deze toestemming, zooals Treilhard het zegt, de eenige waarborg is tegen het misbruik dier scheidingen; dat in een zonderlinge omstandigheid als deze, die pleegvorm essentieel en van openbare orde is, daar de verklaringen der naastbestaande familieleden in opgaande lijn de eenige elementen vormen van aard om de Rechtbank toe te laten zich te vergewissen over de wenschelijkheid der voorgenomen scheiding;

Dat de geboorte van het tweede kind tijdens de procedure een nieuw feit vormt waarover de ouders hun zienswijze 't zij door toestemming, 't zij door weigering niet hebben kunnen kenbaar maken en dat nochtans van zulk belang is dat het hunne houding hadde kunnen wijzigen;

Dat, bovendien, tengevolge dezer geboorte de partijen de overeenkomst voor de eerste verschijning gesloten en aan dewelke tijdens de procedure voor een feit afhankelijk van hunnen wil niet mag getornd worden, zoodanig gewijzigd hebben, dat de gansche economie van hunne echtscheiding omvergeworpen is;

Dat immers het art. 280 B. W. B. enkel spreekt van de geboorte of overlijdensakten der kinderen die geboren waren op den oogenblik der overeenkomst, en die moeten neergelegd worden bij de eerste verschijning voor den Voorzitter der Rechtbank (art. 283, 2°); dat deze pleegvorm enkel bij deze verschijning kan gebeuren (Belg. Jud. 1892, blz. 1198);

Dat de strikte naleving van al de pleegvormen eener procedure, die den staat der familiën aanbelangt, van openbare orde is; dat het veronachtzamen van een of meer dier voorzorgen door den wetgever genomen en, zooals in onderhavig geval, ter gelegenheid van de geboorte van het tweede kind, eene grondige verandering van den toestand in 't begin der procedure vastgelegd, teweeg heeft gebracht en eene draagkracht heeft aangaande dewelke noch de ouders zich hebben kunnen uiten, noch de partijen kunnen maatregelen treffen in hunne onderlinge voorafgaande verplichtende en onveranderbare overeenkomst;

Aangezien er aldus grondige redenen voorhanden zijn om de echtscheiding tusschen partijen niet toe te staan;

Om deze Redenen,

O. M. ongunstig advies,

Zeggen voor recht dat de wet de echtscheiding tusschen partijen bij wederzijdsche toestemming niet toelaat.

NOTA. — Dit vonnis is, meenen wij, eenig in de Belgische en Fransche rechtspraak. Na het ongunstig advies van den heer substituut Struyf, werd niet alleen de rechtspraak, doch ook de rechtstheorie geraadpleegd. Geen enkel voorgaande. Het vonnis zal wel voor *jure habetur*, daar het niet aan het Beroepshof zal worden onderworpen. Mr F. W.

VLAAMSCHE JURISTEN

Abonneert U op het «Rechtskundig Weekblad»

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e Kamer. — 28 April 1936.

Voorzitter : Mr de Crombrugghe de Looringhe.

Rechters : MM. de Walque en Axters.

Pleiters : Mrs Van der Meersch en Blondeau.

VADERLIJKE MACHT. — RECHT VAN DE GROOTOUDERS OM DE KINDEREN TEN HUNNEN HUIZE TE HEBBEN.

De grootouders hebben het recht kun kleinkinderen bij hen te hebben gedurende een zekeren tijd door de Rechtbank nader te bepalen.

De vordering tot regeling van dit recht is niet samenhangelend met een eventuele vordering tot echtscheiding tusschen de echtgenooten, noch met een geding tusschen de ouders tot regeling van het bewakingsrecht over de kinderen.

Van der Haeghen t/ Van der Haeghen.

Aangezien de vordering van de echtgenooten Van der Haeghen-Thiel, in hunne hoedanigheid van grootouders van Monique en Jean-Jacques Van der Haeghen, beoogt dat hun voormelde kleinkinderen ten hunnen huize zekere vacantietydperken zouden mogen doorbrengen;

Voor wat de bevoegdheid betreft :

Aangezien de eerste verweerder in de vordering zijner ouders toestemt dat echter de tweede verweerder de onbevoegdheid van de Rechtbank van Brugge inroept, zich steunende op het feit dat een vordering tot echtscheiding voor de Rechtbank van Brussel ahangig is en een bevelschrift van den heer Voorzitter van voormelde Rechtbank de kwestie van de kinderen heeft geregeld;

Aangezien de huidige vordering niets te zien heeft met het bezoeksrecht van den vader en het recht op bewaring van de moeder;

Dat inderdaad eischers geen partij waren in het geding voor de Rechtbank van Brussel;

Aangezien de grondslag van de huidige vordering op andere rechtsmiddelen berust, namelijk op het recht van de grootouders ten overstaan van hun kinderen in betrekking met hun kleinkinderen te komen;

Aangezien dit recht zoowel op andere grondslagen berust, dat het eveneens kan bestaan in geval er geene vordering tot echtscheiding ingediend is geworden;

Dat de rechtbanken het recht hebben om in het belang der kinderen het uitvoeren van het recht door de wet aan de grootouders toegekend, te regelen, rekening houdende nochtans met de goed begrepene rechten van de vaderlijke macht (zie verbreking 25 September 1930, Pas. Nov. 1930, I, blz. 310 en B. J. N° 1, Jan. 1930, col. 9 en ook Fr. Verbreking 6 Juli 1931; Revue Prat. Notar. 10, Sept. 1932, blz. 527; Aubry en Rau, 14 Par. 550, blz. 608);

Aangezien het uitvoeren van de vaderlijke macht aan het toezicht van de rechtbanken onderworpen is naar verhouding met het belang der kinderen (Brussel 14 Juni 1933, Pas. II, 158 en Brugge, 21 Maart 1933, B. J. 12 Juni 1933, col. 372);

Aangezien de eischers het recht hebben om dit toezicht van de rechtbank in te roepen; dat de huidige

vordering op dit burgerlijk recht steunt en niet op de voorloopige maatregelen ter gelegenheid van een vraag tot echtscheiding;

Aangezien art. 267 van het B. W. B. hier niet toepasselijk is;

Aangezien er diensvolgens geen spraak kan zijn noch van samenhang tusschen twee echtscheidingen noch van aanhangigheid voor een andere rechtbank, daar de twee vorderingen op uiteenlopende grondslagen berusten. (Burg. Antwerpen, 12 Nov. 1929, Jur. Anvers, 1929, blz. 350);

Aangezien bovendien de oplossing aan de huidige vordering gegeven, geen invloed op de vordering in echtscheiding kan hebben;

Ten gronde :

Aangezien het blijkt uit de omstandigheden dat de eischers zich op een buitengewone wijze het lot hunner kleinkinderen hebben ter hart genomen; dat zij gedurende verschillende jaren deze kinderen hebben verzorgd en opgevoed, op hunne kosten toen de eigen ouders in moeilijkheden verkeerden;

Aangezien uit deze omstandigheden eischers ontegensprekelijk een natuurrecht hebben geput om verder omgang met hun kleinkinderen; dat daarenboven het verblijf van de kinderen aan zee gedurende het zomerseizoen, zooals voorheen, voordeelige gevolgen voor hun gezondheid moet hebben;

Aangezien de weigering om dit verblijf toe te stemmen een misbruik is van de ouderlijke macht en niet mag ingevolg worden;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle andere beslitselen verwerpende, verklaart zich bevoegd, en rechtdoende, machtigt tweede vertoonster om in rechte op te treden; zegt dat eischers recht zullen hebben de beide kinderen Monique en Jean-Jacques bij zich aan huis te hebben te Wendeny met het groot verlof, gedurende de eerste maand vacantie (Juli-Oogst);

Verwijst tweede verweerder tot de kosten;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande alle verhaal en zonder borg.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

6e Kamer. — 16 October 1935.

Eenige Rechter : Mr Eyben.

Openbaar Ministerie : M. Rutsaert.

STRAFRECHT : BEWIJSVOERING IN STRAFZAKEN. — RECHTERLIJKE INSPECTEURS NIET GEMACHTIGD OM GELDIGE PROCESSEN-VERBAAL OP TE MAKEN. — GETUIGENISSEN. — (Wet van 30 Juli 1923 en K. B. van 18 October 1923.)

Alhoewel rechterlijke inspecteurs geen officieren der Rechterlijke Politie zijn in den zin van art. 2 der wet van 30 Juli 1923 en art. 6 van het K. B. van 18 October 1923, en dus niet met de noodige hoedanigheden bekleed om overtredingen vast te stellen bij middel van tot tegenbewijs geldige processen-verbaal, kunnen hunne verklaringen nochtans ter zitting weerhouden worden tot staving der betichting. (1)

O. M. t/ Van Hecke.

Aangezien het feit A niet bewezen is;

Aangezien weliswaar de betrokkene rechterlijke inspecteurs Schevernels en Buys, geen officier der Rechterlijke politie zijnde in den zin van art. 2 der wet van 30 Juli 1923 en art. 6 van het K. B. van 18 October 1923 met de noodige hoedanigheden niet bekleed waren, om het feit onder litt. B. ten laste van betichte gelegd vast te stellen bij middel van tot tegenbewijs geldige processen-verbaal, dat echter deze omstandigheid niet wegneemt dat de ter zitting gedane getuigenissen van voornoemde ambtenaren door de rechtbank ten titel van inlichtingen kunnen weerhouden worden tot staving van de betichting;

Aangezien in feite uit de bestanddeelen des bundels en uit de behandelingen der zaak ter zitting niet voldoende zekerheid gebleken is dat op het oogenblik der feiten de niet of op onvolledige wijze aan geteekende koopwaren reeds te koop aangeboden waren;

Dat deshalve feit B niet bewezen is;

Gezien de bepalingen van het artikel 226, 227, 194, van het wetboek van rechtspleging in strafzaken, 7 van het strafwetboek en de wet van 2 Januari 1924;

Rechtdoende bij tegenspraak;

Spreekt de betichte vrij en stelt hem buiten zaak zonder kosten.

(1) Art. 2 der wet van 30 Juli 1923 luidt als volgt : « Alle ambtenaren van de gerechtelijke politie, alsmede de door de regeering aangewezen beambten, stellen de over treding van deze wet en van de ter uitvoering van art. 1 getroffen maatregelen vast. « ... « ambtenaren », de Fransche tekst zegt « officiers ».

Art. 6 van het K. B. van 18 October 1923 : « Buiten de officieren van de gerechtelijke politie, zijn de opzitters en de hulpopzitters der inlandsche levensmiddelen, er toe bevoegd de inbreuken op bovenvermelde artikelen vast te stellen. »

Een arrest van het Hof van Beroep te Luik in dato 28 December 1932 (Pand. pér. 1933 n° 70. — Pas. 1935. II. 13) beslist dat de inbreuken op de wetten en besluiten slechts mogen opgezocht en bevestigd worden door de met deze zending gelaste personen en oordeelt verder : « L'on ne peut suppléer à la nullité d'un procès-verbal en faisant entendre comme témoin devant le tribunal saisi l'agent dont le procès-verbal est entaché de nullité pour incompétence à raison de la matière ».

In haar vonnis heeft de Boetstraffelijke Rechtbank van Antwerpen, stilzwijgend art. 154 van het Wetboek van Strafvordering in toepassing gebracht. Volgens dit artikel worden de overtredingen bewezen door getuigen bij gebrek aan of tot staving van processen-verbaal.

Dit artikel 154 is niet beperkend, tenzij uitdrukkelijke afwijking (Verbr. 5 Dec. 1898, Pas., 1899, 42 ; 26 Febr. 1906, Pas., 145 ; 20 Juni 1910 Pas., 352. — 27 April 1925, Pas., 222, Rev. dr. pén. bl. 570).

Art. 154 is een algemeene beschikking toepasselijk op alle overtredingen (Verbr. 17 Dec. 1900 Pas., 1901, 76. — 26 Juni 1933 Pas., 278. — 16 Oktober 1933, Pas., 1934, 39).

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE DENDERMONDE

2e Kamer. — 16 Maart 1936.

Voorzitter : M. Mailliet.

Rechters : MM. Van Schoote en Ooms.

Op. Min. : M. De Hoon.

I. STRAFVORDERING. — BURGERLIJKE PARTIJ.
— GEHUWDE VROUW. — GEMEENSCHAP. —
AANSTELLING IN NAAM DER VROUW ZELF.
II. HUWELIJKSGOEDERENRECHT. — GEMEEN-
SCHAP. — VERGOEDING VOOR ONGEVAL.

I. *De eisch tot vergoeding waarop de echtgenoot van hem, die zich als hoofd der gemeenschap burgerlijke partij aanstelt, persoonlijk recht heeft, moet door de vrouw zelf, althans in haar naam of voor haar rekening, ingediend worden.*

II. *De vergoedingen die wegens ongeval toekomen aan de vrouw, die gehuwd is onder gemeenschap van goederen, dienen aanzien te worden als zijnde uit ter aard een eigen goed.*

O. M. en Van Droogenbroeck B. P. t/ Van Blockland.

Herzien het vonnis inzake door de tweede kamer dezer rechtbank geveld op 29 Januari 1935.

Gezien het verslag van Dr Verwimp door gezegd vonnis als deskundige aangesteld;

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten;

Overwegende dat Van Droogenbroeck, echtgenoot van het slachtoffer, in zijne hoedanigheid van hoofd der gemeenschap zich burgerlijke partij heeft gesteld en vergoeding eischt;

Overwegende dat deze eisch gegrond is in zoover hij strekt tot herstel der schade die de gemeenschap geleden heeft vanwege de voorschotten door haar gedaan zijnde :

Genees- en verplegingskosten 1825,30 frank.

Loon van de werkvrouw die het slachtoffer vervang tot op 29 Januari 1935 1120 frank.

Wat betreft het recht op vergoeding : 1°) Wegens de pijnen en smarten die het slachtoffer heeft onderstaan ; 2°) Wegens het letsel aan het linkerbeen waarvan de deskundige zegt dat het dient gelijk gesteld te worden met het verlies van dit lidmaat ; 3°) Wegens bestendige onbekwaamheid tot werken.

Overwegende dat dit recht niet behoort aan de gemeenschap bestaande tusschen het slachtoffer en haar echtgenoot;

Dat, inderdaad, de gevraagde en gebeurlijk toe te kennen sommen niet gevraagd werden en niet bestemd zijn om de schade te herstellen die aan de gemeenschap zou berokkend geweest zijn, maar integendeel moeten dienen om datgene te vervangen wat aan de menschelijke persoon meest eigen is, het nuttig gebruik van haar lichaamsdeelen; dat deze vergoeding ook moet dienen om het slachtoffer schadeloos te stellen voor de pijnen en smarten die het geleden heeft en nog zal lijden en die het gevolg zijn van den schrik welke de vrouw overviel op het oogenblik der botsing; van het gedacht dat zij gansch haar leven in een staat van minderwaarde zal blijven; van het pijnlijk gevoel haar zelf en hare omgeving tot last te strekken, gepaard met de voortdurende bezorgdheid over hare toekomst en het vooruitzicht voortaan minder genot van het leven te hebben en gekweld te zijn door de vrees van een vroege dood ;

Overwegende dat de vergoeding wegens ongeschiktheid tot persoonlijken arbeid eveneens aan den benadeelden echtgenoot persoonlijk moet te goed komen, mits recht voor de gemeenschap, op het vruchtgebruik en dat in geval van ontbinding der gemeenschap, al die vergoedingen moeten eigen blijven aan de rechthebbende echtgenoot zonder verdeeld te worden tusschen haar en haren gescheiden echtgenoot of dezes erfgenamen; dat zij evenmin tot pand mogen dienen van de schuldeischers der

gemeenschap of van den echtgenoot van het slachtoffer;

Overwegende dat die vergoedingen moeten aanzien worden als vervangende het deel van het kapitaal «persoonsintegriteit» dat aan de belanghebbende ontgenomen werd door de fout van verweerder;

Overwegende dat zoo dit stelsel op eerste zicht in tegenstrijd schijnt met het beginsel van art. 1401 B. W. er nochtans dient opgemerkt te worden dat deze regel niet zoo onwrikbaar is dat hij op alle goederen, welke ook hun aard of afkomst wezen, dient toegepast te worden; dat in elk geval dit beginsel moet wijken voor de vereischten der billijkheid en van het gezond verstand krachtens dewelken «dat wat eigen goed vervangt ook eigen is» zooals overigens bij art. 1407 B. W. toegepast wordt op de onroerende eigen goederen;

Overwegende dat sedert jaren, als gevolg op de nieuwere rechtsopvattingen, de rechtsleer, zoowel als de rechtsspraak het beginsel in art. 1401 B. W. vervat, trachten te verbreden in het voordeel van de gehuwde vrouw (Zie de studie van René Warlomont, *Journal des tribunaux*, 1925, N° 3016 en volgende);

Overwegende dat uit de besprekingen die de stemming van het nieuw art. 224-A hebben voorafgegaan blijkt, dat zoowel de verslaggever in den Senaat, Mijnheer Braun, als de Minister van Justitie en de senatoren Lebon en De Swarte, als onbetwistbaar beginsel en als grondslag van het besproken ontwerp hebben aangenomen dat de vergoeding, die wegens ongeval toekomt aan de vrouw die gehuwd is onder gemeenschap van goederen, dient aanzien te worden als zijnde uitteraard een «eigen goed»;

Overwegende, dat om die redenen, de eisch tot vergoeding aldus verschuldigd, door de vrouw zelf of althans in haren naam en voor hare rekening moet ingediend worden.

Om deze redenen:

De Rechtbank, verwijst verweerder Van Blockland om aan de Burgerlijke Partij te betalen eene som groot 2945,30 frank met de gerechtelijke interesten en de kosten van hare aanstelling inbegrepen de kosten van het deskundig onderzoek, verminderd met de som van 2500 frank reeds toegekend bij vonnis van 29 Januari 1935.

Zegt voor recht dat de vraag niet ontvankelijk is voor het overige.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST. NIKLAAS

5 Mei 1936.

Voorzitter : Mr Verschuren.

Rechters : MM. Verbeke en De Pillecyn.

Refereendaris : M. L. Thuysbaert.

Pleiters : Mrs De Cleene en Van Haelst.

DAGVAARDING. — VENNOOTSCHAP IN VEREFFENING. — RECHTSVORDERING NAMENS VEREFFENAAR. — NIET ONTVANKELIJKHEID.

Een vennootschap in vereffening wordt geacht voort te bestaan voor hare vereffening; om in rechte op te treden moet zij derhalve vertegenwoordigd zijn door haar wettelijk orgaan : de vereffenaar. De rechtsvordering echter hoort haar en haar alleen

toe en derhalve moet zij gevoerd worden niet namens den vereffenaar maar namens haar zelf, vertegenwoordigd door den vereffenaar.

De Cleene q.q t/ Godenne.

Aangezien de vraag strekt tot betaling van frank 2.867,40 over verkoop en levering van blokken, met de gerechtelijke intresten en de proceskosten; bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk verhaal en zonder borg;

Aangezien gedaagde de niet-ontvankelijkheid van de rechtsvordering tegenwerpt op grond dat deze niet werd ingesteld in naam van de S. V. «Blokmakersbond van Waas», maar alléén in naam van den vereffenaar;

Aangezien de handelsvennootschappen, na hun ontbinding, geacht worden voort te bestaan voor hunne afrekening (art. 178);

Aangezien de fictie van de overleving van de rechtspersoonlijkheid, onder meer, voor gevolg heeft dat, wanneer de vennootschap in vereffening in rechte optreedt, ze moet vertegenwoordigd zijn door haar wettelijk orgaan : de vereffenaar;

Aangezien art. 181 van de samengeschatelde wetten op de handelsvennootschappen (Kon. Besl. van 30 November 1935) bepaalt : dat, tenzij de statuten of de akte van aanstelling er anders over beschikken, de vereffenaars alle rechtsvorderingen namens de vennootschap mogen instellen en doorvoeren, wat ook de aard weze van het proces;

Dat zulks niets anders wil zeggen als dat de vennootschap, om in rechte op te treden, noodzakelijk moet beroep doen op een natuurlijke persoon, in casu : de vereffenaar ; dat de rechtsvordering daarom niet te min aan de vennootschap toebehoort en geenszins aan den vereffenaar;

Dat, juist daarom, de rechtsvordering moet gevoerd worden in naam van de vennootschap, handelende op vervolging en ten verzoeken van haar vereffenaar (Wauwermans, *Man. prat. des soc. an. bl.* 517; *Hand. Kortrijk*, 30 Juni 1934, *J. C. F. blz.* 104, Nr 5417);

Aangezien de dagvaarding is opgesteld : «ten verzoeken van Mter Gerard De Cleene, wonende en gehuisvest te St Niklaas, Statiestraat, 20, handelende in zijn hoedanigheid van vereffenaar van de Samenwerkende vennootschap «Blokmakersbond van Waas», waarvan de maatschappelijke zetel gevestigd was te St Niklaas»;

Aangezien de vennootschap dus geen partij is in het geding, maar alléén de vereffenaar qualitate qua;

Dat, derhalve, de rechtsvordering, zooals ze is ingesteld, niet-ontvankelijk is;

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere of strijdige besluiten verwerpende, verklaart de rechtsvordering, zooals ze is ingesteld, niet-ontvankelijk; verwijst den aanlegger in de kosten.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het

RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!

VREDEGERECHT TE KORTRIJK

1e Kanton. — 26 Februari 1936.

Voorzitter : Mr Moerman.

Pleiters : Mrs Christiaen en W. Baetè.

ARBEIDSONGEVALLEN. — AKKOORD DER PARTIJDEN. — ART. 26 DER SAMENGEORDENDE WET OP DE ARBEIDSONGEVALLEN.

Art. 26 der samengeordende wet op de arbeidsongevallen dat de bekrachtiging door den Vrederechter voorschrijft van ieder akkoord dat tusschen partijen werd getroffen, is niet van toepassing op die overeenkomsten, die de gevolgen regelen van arbeidsongevallen, voorgevallen vóór het invoeg-treden van de wet.

Verriest t/ N. V. Verzekeringsmaatschappij van den Belg. Boerenbond.

Aangezien eischer om de nietigverklaring verzoekt hetzij om reden van bedrog of vergissing (art. 1109 en volgend van het B. W.) hetzij als strijdig met de openbare orde (art. 21 der samengeordende wet op de arbeidsongevallen) van zekere mondelinge overeenkomst tusschen partijen gesloten den 3en Oogst 1935, ingevolge dewelke werd bevestigd dat de werkonbekwaamheid van eischer was verminderd van 20 op 14 t. h.;

Aangezien het ongeval, waarover alhier wordt gehandeld, zich voerdeed te Ingoyghem, den 3en September 1931; dat diensvolgens de getroffen overeenkomst niet door den Vrederechter moest worden bekrachtigd; de nieuwe beschikkingen (huidig art. 26) zijnde enkel in toepassing sedert 1en Januari 1932 (art. 5 wet 18 Juni 1930, K. B. 18 Mei 1931);

Aangezien de heer Minister Francotte ter zitting van den Senaat van 1 December 1903, verklaarde dat « bij gemeen overleg mag worden vastgesteld de duur der ongeschiktheid, het bedrag van het loon, de zwagtheid van de werkonbekwaamheid, zulke overeenkomsten zijn zeker geldig gezien zij de grondregels der wet in acht nemen... ten ware er bedrog bestond », uiteenzetting die hij hernieuwde en nog nader bepaalde ter zitting van 10 December 1903 (Senaat 1903-91 Demeur uitgifte 1907 boekdeel II N° 1119); dat aldus de rechtspraak meestal heeft aangenomen dat de overeenkomsten gesloten in zake arbeidsongevallen bindend waren voor partijen, 1° zoo geen hoofdzakelijk vergrijp kan worden ingeroepen (bedrog of vergissing - gewoon recht) en 2° indien zij voldeden aan de bijzondere wettelijke voorschriften (art. 21 der wet op de arbeidsongevallen); (zie commission arbitrale des Charbonnages de Charleroi et Basse Sambre 15 Juni 1906, Journal des Juges de Paix, blz. 510, Vonnis Burgerlijke Rechtbank Brugge 6 Maart 1912, Pas. 1912 III 226 Caisse Commune Luik 12 Dec. 1916 J. J. P. 1917, blz. 176, Vredegerrecht Gent 19 April 1929, Revue Acc. travail 1929, blz. 227, J. J. P. Tabel 1929, blz. 353); dat bij het indienen van het voorstel der wet van 18 Juni 1930, in de memorie van toelichting ook werd geschreven nopens de wijziging van art. 28: « De rechter moet nagaan of de wet wordt toegepast zoo het behoort... partijen mogen die niet uiteenzetten zooals het hun

past... de rechter moet de wettelijkheid der hem voorgelegde overeenkomst onderzoeken (Pasinomie 1930 bl. 331): dat aldus de nieuwe bepaling niet tot doel heeft gehad, op dit gebied, wijzigingen in te brengen aan de bestaande rechtspraak, maar alleenlijk de bekrachtiging der tusschen partijen gesloten overeenkomst verplichtend te maken (Rechtbank Brussel, 29 Dec. 1933, Revue Acc. travail 1934 blz. 118, Bull. des Assurances 1934,, blz. 53 hervormend Caisse Patronale Brussel van 11 Maart 1932 (Revue Acc. travail 1934, blz. 116, Bull. des Assur. 1934, blz. 24), Vredegerrecht Doornik 18 Oktober 1934 J. J. P. 1935, blz. 74); dat het onderzoek van den Vrederechter dus niet moet dragen op de wezenlijking der gedane verklaringen, voor zooveel de gesloten overeenkomst beantwoordt aan de twee andere vereischten; dat de Rechtbank deze zienswijze bijtreedt; dat er over anders beslissen bijna zou gelijkstaan met het ondoelmatig verklaren der overeenkomsten, alhoewel deze door de wet zijn voorzien;

Aangezien eischer niet inroep dat de mondelinge overeenkomst zou te kort komen aan sommige vereischten der wet op de arbeidsongevallen, wel ook niet aan deze door art. 26 daargesteld; dat in feite de vastgestelde vermindering van werkonbekwaamheid steunt op verschillende opeenvolgende geneeskundige bestatigingen; dat zij dus niet als willekeur of louter ingebeeld kan worden betiteld;

Aangezien de eenige aangeklaagde omstandigheid, te weten dat de vertegenwoordiger der verweerster zich op 3en Oogst 1935, rechtstreeks ten huize van eischer zou hebben begeven om de zaak af te handelen, terwijl vroeger, het vak-verbond, bij hetwelk eischer is aangesloten, dezen bijstond, niet voldoende is om te besluiten tot bedrog of vergissing; dat geen bepaalde bedriegelijke handelingen ten laste van den vertegenwoordiger worden ingeroepen (art. 1116 B. W.) dat anderzins, gezien de menigvuldige geneeskundige onderzoeken waaraan hij voordien werd onderworpen en het vroegere, na langdurige behandelingen, hem toegepast verminderd procent arbeidsgeschiktheid (van 25 op 20 t. h.) eischer niet kon onwetend zijn geweest van het voorwerp en doel der hem voorgestelde nieuwe overeenkomst (art. 1110 B. W.), dat het hem steeds vrij stond zijn toestemming voorloopig te weigeren en eerst om raad te vragen aan het lid van het vakverbond tot wien hij zich vroeger wende;

Aangezien dient opgemerkt dat huidig geding maar werd ingesteld na dat het termijn van herziening, vervallend op 30 November 1935, was verstreken dat eischer zich gedurende meer dan 3 maand heeft onthouden van aan de Rechtbank zijne bezwaren regelmatig voor te leggen;

Aangezien, wel is waar, dat hij zich thans steunt op zekere verklaring die zou zijn afgelegd geweest door een geneesheer den 28en Januari 1936; deze zijnde van meening dat er geen redenen bestaan om de vastgestelde werkonbekwaamheid (25 t. h.) te verminderen, al de letsels bevestigd in 1932 voortbestaande, maar dat deze verklaring door de Rechtbank niet zonder zeker voorbehoud in aanmerking kon worden genomen, gezien het spruit uit de verleende inlichtingen dat na tegenstrijdig onderzoek, op 14en December 1933, hij zekere verbetering heeft opgemerkt of voorzien daar hij, samen met den geneesheer der verweerster de vermindering van werk-

onbekwaamheid vaststelde op 20 t. h. vanaf 1n Januari 1935 ; dat hij thans van deze meer gunstige bevindingen niet het minste gewag maakt ;

Aangezien, ten andere, een vaststelling van werk-onbekwaamheid niet als min ernstig mag worden betiteld omdat zij niet zou beantwoorden aan de beraaming ervan door een tweeden geneesheer gedaan ; dat zooals zij thans is bepaald, zij steunt op bepaalde bestatigingen die aanwijzen dat de toestand van verweerder voortdurend is verbeterd ; dat in acht genomen het gezamenlijk verloop der zaak, de besluiten der verschillende geneeskundige onderzoeken en nu laatst het vaststellen op de huid der hand van menigvuldige eeltknobbelen voortkomende van zwaren arbeid door eischer uitgevoerd, de bij overeenkomst tusschen partijen op 14 t. h. vastgestelde werkonbekwaamheid wel beantwoordt aan de wezenlijkheid ;

Aangezien eischer zelf wel bestand was te oordeelen of de voorstellen hem gedaan op 3en Oogst 1935 met zijne wezenlijke werkbeheerigheid strookten dat hij ze vrijwillig heeft bijgetreden ; dat hij niet gerechtigd is bedrog of vergissing in te roepen en dat zelfde overeenkomst de wettelijke voorschriften naleeft ;

Aangezien art. 2, 34 en 37 der wet van 15 Juni 1935 werden nageleefd ;

Om deze redenen :

De Rechtbank verklaart den ingestelden eisch tot nietigverklaring ongegrond, wijst dien af en veroordeelt eischer tot de kosten des gedings.

Zegt dat bij gebrek aan regelmatige aanvraag door beide partijen gedaan, de betwiste overeenkomst thans niet dient te worden bekrachtigd, — pleegvorm inzake niet wettelijk vereischt ; gezien den datum van het ongeval.

INGEZONDEN BIJDAGEN

GESTICHT MARGARETHA VAN CORTONA

Het kind, welks zwakheid en onervarenheid natuurlijkerwijze onze belangstelling verwekt, wordt, in geval van misdaad, het voorwerp van onze veronachtzaming en soms van onze smaadvolle belangloosheid. De samenleving, evenwel, heeft terecht in zulk geval, niet alleen hare plicht van bescherming, doch ook de noodzakelijkheid van hare pogingen tot heropbeuring ingezien.

Dit doel werd dan ook door den wetgever beoogd in zijn wet van 15 Mei 1912, waarbij, op grondige en bepaalde wijze, het vraagstuk der gerechtelijke kindbescherming in België geregeld, en de Rechtenbanken voor kinderen, met hunne zoo juridische als sociale zending, ingesteld werden.

Verder laat deze wetgeving, in zeer ernstige gevallen, de ontzegging van de vaderlijke rechten toe lastens een of beide der ouders, en treft tevens zekere bepalingen nopens de door den rechter te nemen maatregelen aangaande de hoede en de opvoeding van de minderjarigen. Zoo kan het kind aan een openbaar of privaat onderwijs of liefdadige instelling, 't zij van ambtswege, 't zij ten verzoeken der ouders of van andere belangstellende personen, toevertrouwd worden.

Het gesticht « H. Margaretha van Cortona », gelegen op 't Kiel, te Antwerpen, mag o gebied van wederopvoeding en heraanpassing als een modelinrichting genoemd worden.

Reeds vijf en dertig jaren werkzaam ten dienste der heropbeuring van de misdadige jeugd, schijnt het ons niet

onbelangrijk om het instituut, waaraan zich zoovele uitgelezen krachten wijden, een bezoek te brengen.

Gemiddeld worden jaarlijks honderd tot honderd vijf en twintig meisjes van 6 tot 21 jaar aan de instelling, 't zij door het ambt van den kinderrechtter (80 %), 't zij door de Commissiën van Openbaren Onderstand (10 %), 't zij zelfs, in uitzonderlijke gevallen, door de ouders, toevertrouwd, en nadien in verschillende afdeelingen verdeeld.

Bij zijne intrede wordt het kind in de observatieafdeling opgenomen om de overheid toe te laten de oorzaken en de factoren te bespeuren die het tot de misdaad deden overgaan. Deze waarnemingen voltrekken zich niet alleen op louter medisch en sociaal, maar ook op psychologisch en psychotechnisch gebied, verrichtingen die het bestuur het samenstellen van eene fiche voor ieder individu mogelijk maken.

Na deze voorafgaandelijke periode wordt het, ofwel aan de samenleving teruggestronken, ofwel bij een der volgende categoriën ingedeeld :

a) Bij de VERDORVENE (perverses) hooren 't huis diegene die van alle moreel gevoel ontbloomt, zich zonder teugel aan hunne driften overgeven. Het inprenten van het begrip van het goede en het opleggen van een scherpe tucht vormen dan ook voor de overheid de moeilijkste taak.

b) Bij de VERBETERBARE (amendables) wordt ieder geval afzonderlijk en nauwkeurig onderzocht en de gepaste behandeling aangewend.

c) Eindelijk wordt op de VERBETERDE (amendées) een allengskens zachtere methode toegepast die tot een stadium van halve vrijheid zal leiden. Gedurende dit tijdperk betrekken deze meisjes een gebouw dat van de andere door een tuin afgezonderd is, en genieten eene betrekkelijke onafhankelijkheid, die hen in de gelegenheid stelt daags in de stad werkzaam te zijn. Deze proeftijd zal den weg tot de volledige vrijheid openen.

De duur van het verblijf der meisjes in het gesticht wisselt af van twee maanden, uitzonderlijk geval, tot twee jaar, en zelfs meer naar gelang de neiging tot verbetering het vereischt. Geen vrijlating komt voor zonder voorafgaandelijk medisch onderzoek.

Buiten deze verheven zending van zedelijke heropbeuring en sociale heraanpassing wordt door het Instituut een zeer uitgebreid Vakkundig doel nagestreefd. Praktische oefeningen volgen dagelijks het theoretisch onderwijs op, en lessen van wiskunde en geschiedenis laten niet weg dat aan werkzaamheden van huishoudelijken aard, in 't bijzonder kleermakerij, eene bijzondere aandacht geschonken wordt. Een cursus van zedenleer zal de leerlingen hunne toekomstige plichten indachtig maken.

Als hoofdvakken worden de snijkunst (coupe), confectie maken van linnengoed (lingerie), het tapijt- en breiwerk en de haarkapperij onderwezen, en eene jaarlijksche tentstelling getuigen de vorderingen der leerlingen en de moderne methodes aan de vereischten van den dag toegepast.

Op wetenschappelijk gebied beschikt de instelling over verschillende laboratoria waaronder dat van Dr. Dellaert aan de observatieafdeeling gehecht en dat bijzonder ingericht voor het onderzoek der venerische ziekten, dienen genoemd. Hier zij aangeduid dat de verhouding der door syphilis aangetaste leerlingen tot 32 en door blennoragie tot 40 ten honderd belooft. De gepaste verpleging dier ziekten wordt door daartoe speciaal opgeleide ziekenoppasters waargenomen.

Den 6 Juli l.l. werd in het Instituut de eerste kliniekschool van België geopend. Nieuwe gebouwen opgericht op den achtergrond van een grooten tuin, zijn bestemd om meisjes van een speciaal slag, verstandig aangelegd, maar door zenuwontsteltenis volkomen onaangepast, te herbergen. Tot nu toe zonden zich de verbeterings- of ziekenhuizen, de klinieken, tot zelfs de gevangenissen, deze morele wrakken elkander terug; in de kliniek-school vinden ze nu een veilige haven die hen aan het verderfelijke mid-

den en de erbarmelijke physiologische voorwaarden in welke ze verkeerden, onttrekt. Deze gevallen worden als klinisch beschouwd en hunne paedagogische behandeling vangt pas aan wanneer de geneeskundige geëindigd is.

Zeventien meisjes kunnen hier slechts opgenomen worden en menig geval dat hopeloos scheen kan, na een gepast verblijf in dit waarnemings- en studiecentrum, als volledig hersteld beschouwd worden.

Het individueel stelsel wordt aan deze school toegepast: de leeraar geeft aan ieder leerling afzonderlijk onderricht. De ruime en prachtige lokalen, op de meest moderne wijze ingericht en waar kook en turnkunst uitgeoefend worden, dragen niet weinig bij om de volledige herstelling te verhaasten.

* * *

Een kort bezoek aan dit toevluchtsoord heeft ons een diepen indruk nagelaten en tot de overtuiging gebracht dat zijne atmosfeer van kalmte, tucht en liefderijke toewijding het kind, na eene rechtmatige medische behandeling, niet alleen zijne genezing maar ook zijn terugkeer tot de samenleving mag verbeiden.

Lilly Stelfeld.
Advocaat.

WETGEVING

WETSONTWERP betreffende de bevoegdheden van de voorzitters der rechtbanken.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE
EN DE BURGERLIJKE
EN STRAFRECHTERLIJKE WETGEVING
UITGEBRACHT DOOR DEN HEER HOSSEY.

Mevrouw, Mijne Heeren,

De bevoegdheden van de Voorzitter worden geregeld in de artikelen 11 en 12bis van de wet van 25 Maart 1876 op de bevoegdheid, en 806 tot 811 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering.

Deze bepalingen zijn zeer ruim. Doch daar de Rechter in kort geding slechts voorloopig mag uitspraak doen, zonder dat zijn beslissingen zouden «nadeel kunnen toebrengen aan de zaak ten principale», gebeurt het dat Voorzitters dikwijls aarzelen beschikkingen te verleenen, op nochtans uiterst gewettigde vorderingen, uit vrees de grenzen van hun bevoegdheid te buiten te gaan.

Anderzijds, terwijl de korte gedingen behooren tot de eigenlijke rechtspraak, doen de Voorzitters thans uitspraak op verzoekschrift, op het gebied der oneigenlijke rechtspraak, krachtens sommige wetsbepalingen. Deze bevoegdheid zou moeten uitgebreid worden.

Moeten de Voorzitters, op dit gebied, onbepaalde macht krijgen, of moeten integendeel de gevallen waarin zij bevoegd zijn nauwkeurig omlijnd worden? Het bestendig Comité kiest de tweede oplossing. Het gelooft dat het in het belang is van den rechtzoekende zelf, den rechter geen onbepaalde macht te geven.

Het bestendig Comité van den Raad voor Wetgeving stelt dus voor:

1° onder de artikelen 11 en 12bis van de wet van 25 Maart 1876, een reeks artikelen op te nemen, waarin, buiten degenen die door de rechtspraak bepaald worden, een *beperkende* opsomming wordt gegeven van de nieuwe bevoegdheden die aan de Voorzitters welke in kort geding recht spreken, dienen verleend te worden;

2° een nieuwen titel toe te voegen aan het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering onder benaming «Beschikkin-

gen op verzoek» dat zou ingelascht worden na artikel 906.

Zooals wij zegden, beslissen thans, in sommige gevallen, de Voorzitters, zonder tegenspraak, terzake van de oneigenlijke rechtspraak. Dit geldt ter zake van het verlof tot beslag.

De nieuwe titel van het Wetboek van rechtsvordering zou, in het door het bestendig Comité aangenomen stelsel, drie nieuwe reeksen van bevoegdheid bevatten:

I. — In de gevallen van bevoegdheid voorzien door artikelen 11 en 12bis van de wet van 25 Maart 1876, zou de Voorzitter mogen uitspraak doen op enkel verzoek, telkens «de aangevraagde maatregel zoo dringend of van zulken aard is, dat een beschikking in kort geding bezwaarlijk zou kunnen verleend worden». Hij zou uitspraak doen zonder debat op tegenspraak.

Het gaat hier, inzonderheid, om het geval waarin de verweerder, gewaarschuwd door de dagvaarding in kort geding, maatregelen zou kunnen treffen van aard om de beschikking ondoelmatig te maken.

Het gevaar van die rechtspleging zou verminderd worden door het voorzien van een rechtspleging van verzet.

Zouden echter worden uitgesloten, alle maatregelen die ten doel hebben geschriften of bescheiden, buiten de titels aan toonder, op te zoeken of ter bewaring te geven in handen van derden.

II. — Een tweede reeds beschikkingen zou worden voorzien, ten einde aan de Voorzitters van de Hoven en Rechtbanken en, desgevallend, aan de Vrederechters, toe te laten op verzoek, sommige aanstellingen te doen, die thans alleen door het Hof of de Rechtbank mogen gedaan worden, krachtens een behoorlijk gelicht en beteekend vonnis.

Krachtens deze nieuwe bepaling, zouden de Voorzitters, en in sommige gevallen de vrederechters, op verzoek, alle rechters, notarissen, deurwaarders, deskundigen, tolken, sequesters en wisselagenten aanstellen, die een beslissing van hun jurisdictie verzuimd heeft aan te duiden, en zouden zij voorzien in de vervanging van hen die verhinderd of overleden zijn.

III. — Een laatste reeks beschikkingen zou, ten slotte, worden voorzien om de Voorzitters van de rechtbanken van eersten aanleg bevoegd te maken om sommige vergunningen te verleenen of voorloopige maatregelen te gelasten, te weten:

1° machtiging verleenen tot den verkoop van de achtergelaten of verlaten roerende zaken, wanneer is gebleken dat zij een geringe waarde hebben;

2° machtiging verleenen tot den verkoop, overeenkomstig artikel 617 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, van de in een andere plaats in beslag genomen goederen;

3° voor de onverdeelde goederen, een voorloopigen bewindvoerder aanduiden die, gedurende den door de beschikking bepaalden termijn, belast is met de handelingen van dagelijksch bestuur, die spoed eischen;

4° voor de burgerlijke vereenigingen en de burgerlijke maatschappijen, in geval van overlijden, wettelijke onbevoegdheid of verhindering van den beheerder, en indien door de statuten daarin niet anders is voorzien, een voorloopigen bewindvoerder aanduiden, die belast is met de handelingen van dagelijksch bestuur, die spoed eischen;

5° in spoedeisende gevallen, alle noodige maatregelen gelasten, tot bewaring van de rechten van hen die daarin niet kunnen voorzien.

Tenslotte, zou de Voorzitter van de Rechtbank van eersten aanleg attesten verstrekken, waaruit het bestaan en de wettelijkheid naar den vorm blijken van de akten der magistraten of de ministerieele ambtenaren van zijn rechtsgebied.

Laatste geval:

De Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel, rechtsprekende op verzoek, zou, in geval van overlijden, wettelijke onbevoegdheid of verhindering van den zaakvoerder eener handelsonderneming, indien daarin niet behoorlijk

werd voorzien, een voorloopigen bewindvoerder aanduiden, die gedurende den bij de beschikking bepaalden termijn, die niet langer dan één maand mag duren, belast is met de handelingen van dagelijksch bestuur, die spoed eischen.

Beroep van de beschikkingen op verzoek :

In het ontwerp wordt bepaald dat de beschikkingen kunnen ingetrokken of gewijzigd worden, door de magistraten die ze hebben verleend, op verzet van elken betrokene, vóór hen door het middel van het kort geding, of, vóór den vrederechter, bij dagvaarding aangebracht.

Van die beschikking op verzet kan slechts in één enkel geval in hooger beroep worden gegaan : wanneer zij verleend wordt krachtens artikel 906² van het ontwerp, dit is wanneer zij verleend wordt in de gevallen waarin de aangevraagde maatregel zoo dringend of van zulken aard is, dat een beschikking in kort geding bezwaarlijk kan worden verleend.

* * *

Wij hebben aldus den *samenhang van het ontwerp* samengevat.

Men kan zich afvragen of, over 't algemeen, dit ontwerp — dat stellig vooruitgang beteekent op de bestaande wetgeving — beantwoordt aan het doel dat betracht wordt.

Zooals wij aantoonen, zijn de grieven die worden aangevoerd tegen onze wetgeving van tweeërlei aard; zij beoogen :

a) De vaagheid van de wet, wat betreft de bevoegdheid der Voorzitters. Deze vaagheid doet de Voorzitters aarzelen in talrijke gevallen, waarin het nochtans onontbeerlijk is dringende maatregelen te kunnen treffen;

b) Beduchtheid vanwege de Voorzitters om beschikkingen op verzoek te verlenen, bij gemis van een tekst die hun toelaat ze in te trekken of te herzien wegens het nadeel dat kan worden toegebracht aan de betrokkenen, wanneer een beschikking tegen dezen verkregen werd door het geven van valsche aanduidingen aan de Voorzitters.

Artikel 4 van het ontwerp strekt er toe zekeren twijfel weg te nemen, door enkele gevallen op te sommen, waarin de bevoegdheid der Voorzitters, rechtsprekend in kort geding, ofwel betwist ofwel over 't algemeen niet aanvaard werd.

Het spreekt nochtans van zelf — en het verslag van het bestendig Comité van den Raad voor wetgeving laat hieromtrent geen twijfel — dat de opsomming van artikel 11bis een nadere toelichting of een uitbreiding beteekent van de bevoegdheden der Voorzitters, doch dat deze steeds, in spoedeisende gevallen, alle voorloopige maatregelen zullen mogen gelasten, die zij noodig achten in het belang van partijen.

Wij vragen ons echter af, of het ontwerp goed doet — want het geval is — de uitbreiding van de bevoegdheden der Voorzitters tot sommige bepaalde gevallen te beperken.

Wij weten weliswaar — vermits het gezegd wordt in het verslag van het bestendig Comité — dat het slechts door de vrees voor misbruiken vanwege de Voorzitters gedreven wordt om te handelen zooals het doet. Wij meenen echter dat de vrees voor een uiterst hypothetisch misbruik deze beperking niet rechtvaardigt. De wetgever heeft zoojuist de bevoegdheid van den Vrederechter gevoelig uitgebreid. Hij geeft aldus blijk van zijn vertrouwen in de rechtspraak van den alleenrechtsprekenden rechter. Welnu, de uitspraken in kort geding hebben een voorloopig karakter. Binnen de perken der wet, kan er van in hooger beroep worden gegaan. Zij mogen geen nadeel toebrengen aan de zaak ten principale.

Wij meenen dus dat men gerust zou mogen overgaan, wij zeggen niet tot de uitbreiding van de bevoegdheden der Voorzitters, doch tot *nader omschrijven* van die bevoegdheden.

Sommige leden van de Commissie voor de Justitie waren, trouwens, van oordeel dat te lange teksten de zaken nog zouden ingewikkelder maken, in plaats van ze te ver-

eenvoudigen, en vroegen dat de bepalingen zouden gewijzigd en beknopt worden.

Vooreerst, zou de tekst betreffende het aanstellen van *sequesters* algemeener kunnen zijn. Van den anderen kant, zoo het inderdaad niet mogelijk is aan den rechter in kort geding de bevoegdheid te verlenen om een getuigenverhoor te gelasten (vermits dit in strijd is met het principe van de eenheid der onderzoeken), zien wij niet in waarom de voorgestelde tekst de bevoegdheid van de Voorzitters om getuigen te hooren beperkt tot feiten in verband met een hangend geding, als de getuigenis zou gevaar loopen niet in den gewonen vorm te kunnen ontvangen worden, indien zij vertraagd werd ten gevolge van het verdwijnen van den getuige of van onmogelijkheid waarin hij zich zou bevinden om te getuigen. Waarom aan de rechters in kort geding de mogelijkheid niet geven om iedere verklaring van partij of getuige op te teekenen, indien men mag vreezen dat zij zouden verdwijnen? Zooals hij opgesteld is, zal de tekst van het ontwerp wel niet veel worden toegepast. Het zou daarentegen uiterst nuttig zijn het recht te bekrachtigen van den rechter in kort geding, om ieder persoon te hooren, wiens getuigenis hem noodzakelijk voorkomt. Wij zouden aldus een oplossing bekrachtigen die aanvaard wordt, zoowel door de rechtsleer als de rechtspraak, welke aan den rechter in kort geding de bevoegdheid toekennen om de partijen te hooren, hun verschijning te gelasten, hun bekentenissen op te teekenen, een aanvullenden of beslissenden eed op te leggen (Moreau, n^{rs} 395 tot 397; De Belleyme, d. I, blz. 413 en vlg.; Bioche, V^o référés, n° 284; Garsonnet-César-Bru, d. VIII, 3000; Mérygnac, n^{rs} 211 en vlg.). Het spreekt van zelf dat het er slechts om zou gaan, aan den rechter in kort geding toe te laten elke verklaring van partij of getuige op te teekenen, dan indien er gevaar is dat zij zouden *verdwijnen*, of dat men moet vreezen dat de getuigenis niet meer zal kunnen bekomen worden.

De Commissie voor de Justitie is het hiermede eens.

Zooals wij gezien hebben, breidt het ontwerp zich uit tot de bevoegdheden van de voorzitters, rechtsprekend op voorloopige wijze. Hieruit volgt dat, wanneer zij, binnen dezelfde perken van hun bevoegdheden, rechtspreken op verzoek, de bevoegdheden van de voorzitters, in spoedeisende gevallen, in dezelfde verhouding worden uitgebreid.

Wij hebben niet de minste vrees U dergelijke bevoegdheid voor te stellen.

Inderdaad, het ontwerp dat U wordt voorgelegd voorziet maatregelen, ten einde de betrokkenen te beschermen tegen mogelijke misbruiken; de getroffen maatregelen schijnen ons volledigen waarborg te bieden.

In den loop der talrijke en lange besprekingen die plaats vonden in den schoot van uwe Commissie, hebben verscheidene leden, trouwens, gewezen op het belang en het gevaar der buitengewone bevoegdheden die aldus aan de Voorzitters verleend worden.

Zij vroegen aanvullende inlichtingen over de organisatie van het hooger beroep der beschikkingen.

Rekening houdend met deze opmerkingen en na de teksten van het haar onderworpen wetsontwerp gewijzigd te hebben, heeft de Commissie de hierna volgende bepalingen aanvaard en stelt zij U voor ze goed te keuren.

De Verslaggever,
Jules HOSSEY.

De Voorzitter,
Léon MEYSMANS.

TEKST VOORGESTELD DOOR DE COMMISSIE

EERSTE ARTIKEL

De volgende bepalingen worden ingelascht in de wet van 25 Maart 1876 over de bevoegdheid in burgerlijke zaken :

Art. 11bis. — In de spoedeisende gevallen, bij het vorig artikel voorzien, kan de Voorzitter van de Rechtbank van eersten aanleg alle deurwaardersvaststellingen, deskundige onderzoeken en sequesters voorschrijven.

Hij kan de deskundigen opdracht geven schade vast te stellen, de oorzaken er van op te sporen en er de schatting van te doen.

Hij kan het hooren van de getuigen bevelen, zoo het vaststaat dat elke vertraging van zulk verhoor moet doen vreezen dat de getuigenis niet zal kunnen bekomen worden.

Art. 12ter. — In de spoedeisende gevallen, bij het vorig artikel voorzien, kan de Voorzitter van de Rechtbank van koophandel alle deurwaardersvaststellingen, deskundige onderzoeken en sequesters voorschrijven.

Hij kan aan de deskundigen opdracht geven schade vast te stellen, de oorzaken er van op te sporen en er de schatting van te doen.

Hij kan het hooren van de getuigen bevelen zoo het vaststaat dat elke vertraging van zulk verhoor moet doen vreezen dat de getuigenis niet zal kunnen bekomen worden.

ART. 2.

De volgende bepalingen worden ingelascht in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, waar zij titel XIII van boek I van het tweede gedeelte zullen uitmaken, onder de betiteling « Beschikkingen op verzoek ».

Art. 906bis. — In de gevallen voorzien bij de artikelen 11, 11bis, 12bis en 12ter van de wet van 25 Maart 1876 over de bevoegdheid in burgerlijke zaken, beslissen de Voorzitter van de Rechtbank van eersten aanleg of van de Rechtbank van koophandel op verzoekschrift, wanneer de aangevraagde maatregel zoo dringend of van zulken aard is, dat er gevaar zou bestaan, moest het gewone proces in kortgeding worden gevolgd.

Art. 906ter. — De Voorzitters van de Hoven en Rechtbanken en, al naar de gevallen, de Vrederechters, benoemen op verzoek alle magistraten, notarissen, deurwaarders, deskundigen, tolken en wisselagenten wanneer een beslissing van hunne rechtbank heeft nagelaten de aanwijzing te doen. Zij vervangen degenen die aangesteld zijn geweest, doch verhinderd of gestorven mochten zijn.

Art. 906^{quater}. — De Voorzitters van de Rechtbanken van eersten aanleg en van koophandel kunnen in spoedeisende gevallen, op verzoekschrift, alle noodige maatregelen bevelen welke noodig zijn tot behoud van de rechten van iemand die anderszins niet vermag te behouden, daarbij begrepen den verkoop van roerende goederen die worden achtergelaten of verlaten.

Art. 906^{quintus}. — De Voorzitter kan de uitvoering van de beschikking op verzoekschrift afhankelijk maken van de maatregelen die noodig worden geacht tot vrijwaring der rechten van de partijen die niet worden opgeroepen.

Art. 906^{sex}. — Ieder beschikking op verzoekschrift wordt als niet bestaande beschouwd, zoo het niet is gevolgd van uitvoeringsmaatregelen, binnen drie maanden na zijn datum.

Art. 906^{septies}. — Bij gebreke van strijdige bepalingen van

de wet, kunnen de in onderhavigen titel voorziene beschikkingen op verzoekschrift worden ingetrokken of gewijzigd door de rechters die ze hebben verleend, op het verzet van ieder belanghebbende, vóór hen aangebracht door middel van het kortgeding.

Zij zijn voor geen enkel ander verhaal vatbaar.

Het verzet zal slechts ontvankelijk zijn gedurende tien dagen, te rekenen van den datum van de akte waaruit noodzakelijk blijkt dat de uitvoering van de beschikking ter kennis is gekomen van de partij die verzet doet.

Art. 906^{octies}. — De beschikkingen die over het verzet tegen een beschikking op verzoekschrift beslissen, zijn niet vatbaar voor beroep, tenware de beschikking op verzoekschrift werd verleend krachtens artikel 906ter.

Art. 906^{nonies}. — De vordering tot intrekking van een beschikking op verzoekschrift en de vordering tot opheffing van den voorgeschreven maatregel kunnen niet samengevoegd worden.

De partij welke de opheffing heeft aangevraagd, evenals deze welke is opgetreden als verweerder bij een vordering tot geldigverklaring van den voorgeschreven maatregel, is niet meer ontvankelijk de intrekking van de beschikking te vervolgen.

De rechtvaardiging van den bevolen maatregel moet in alle gevallen worden bewezen door dengene die hem heeft aangevraagd.

Art. 906^{decies}. — De deurwaarders, deskundigen en sequesters moeten, voor het openen der deuren, in geval van afwezigheid of van verzet, de formaliteiten naleven, voorgeschreven door de artikelen 587 en 591, en die voorgeschreven door artikel 829 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, naar gelang de afwezigheid of de verzetdoende al dan niet werd opgeroepen tot de rechterlijke beslissing waardoor zij werden aangesteld. Zij nemen de vormen in acht, voorgeschreven door artikel 591 voor het geval dat er papieren aanwezig zijn.

Art. 811bis. — De getuigen waarvan de Voorzitter, bij beschikking, het verhoor beveelt, zullen worden gehoord over de in de beschikking aangeduide feiten, hetzij door hem, hetzij door een rechter daartoe door hem aangesteld.

De getuigen leggen hun getuigenis af in aanwezigheid van partijen, ten ware, gezien de hoogdringendheid, er anders over werd beschikt.

De beschikking bepaalt den termijn die moet nagekomen worden voor de dagvaarding van de partij en van de personen die zullen gehoord worden.

De artikelen 262, 263, 269, 271, 272, 273, 274, 275 en 277 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering zijn van toepassing.

Geen wraking wordt toegelaten.

De partij behoudt, zonder verkorting, het recht om voor de rechtbank de toelaatbaarheid te betwisten van de feiten waarover de getuigen zullen zijn gehoord en de gehoorde getuigen te wraken.

BALIELEVEN

De nieuwe geest in het Verbond der Belgische Advocaten

Het verslag van de zitting van den Algemeenen Raad van het Verbond der Belgische Advocaten, dat hierna te lezen is, wijst er op dat in dat organisme een echte kentering is ontstaan.

Voor talrijke Vlaamsche advocaten verwekt de naam van het Verbond der Belgische Advocaten wellicht nog de herinnering aan den bitteren strijd tegen den ingewortelden status quo die in ons beroep de

plaats innam van de zoo vaak ingeroepen taalvrijheid.

Het Verbond blijkt nu echter met een nieuwen geest bezielde te zijn, en heeft den moed gehad den toestand klaar voor oogen te zien. Het is tot het besef gekomen dat de wet van 15 Juni 1935 voor ons beroep een nieuwen toestand heeft doen ontstaan waarmee rekening moet gehouden worden.

Het heeft zelf het initiatief genomen aan dezen toestand zijne vertegenwoordigende organen en zijne statuten aan te passen.

Het Verbond was, tot nu toe, opgesloten in een echte « cercle vicieux ». Het overgroot gedeelte van zijne leden waren en zijn nog franschtalig, en voelden weinig voor eene aanpassing die aan hunne alleenheerschappij een einde zou stellen.

Dus bleven de Vlaamsche advocaten buiten het verbond omdat zij er zich niet thuis voelden, en er niets gedaan werd om zulks te veranderen en anderszids werd er niets gedaan omdat de Vlamingen toch niet in genoegzamen getale opkwamen om eene verandering te rechtvaardigen, die de meeste leden zou misnoegen.

Het Verbond heeft nu besloten zelf dezen « cercle vicieux » te breken, en heeft een beroep gedaan op zijne leden opdat zij voor het hooger belang van het Verbond, van hun particulier belang en gemak zouden afzien.

De Algemeene Raad heeft met algemeene stemmen, behalve twee onthoudingen, deze houding aangenomen en de principiëbeslissingen getroffen welke aan het Congres onder vorm van statutenwijziging zullen voorgelegd worden.

Het noodige, het onvermijdelijke offer werd gebracht. De oproep van het Verbond tot de Vlaamsche advocaten verdient aanhoord te worden.

W. Verougstraete.

Verslag van de zitting van den Algemeenen Raad op 19 Mei 1936

De taalkwestie binnen het Verbond der Belgische Advocaten

De Algemeene Raad van het Verbond heeft op 19 Mei l.l. eene zeer belangrijke zitting gehouden, in dewelke hij de vraagstukken onderzocht die oprijzen in verband met het taalregiem van het Verbond.

De toepassing van de wet van 15 Juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken is van aard om een uiterst zorgwekkenden toestand in het leven te roepen ten opzichte van de professionele betrekkingen tusschen de verschillende balies van het land.

Tot nu toe had de normale uitoefening van het beroep, en de veelvuldige kontaktnemingen tot dewelke zij aanleiding gaf, veel bijgedragen tot een zekere eenheid in onze gebruiken en tradities, en tot een gemeenschappelijk begrip van de vraagstukken, gesteld door ons beroepsleven.

Deze goede verstandhouding is ernstig in gevaar, daar de meesten onder ons de uitoefening van hunne activiteit zullen beperken bij de rechtbanken onderworpen aan hun eigen natuurlijk taalregiem.

Nu reeds zijn verscheidene eentalige beroepsgroeperingen ontstaan die bestemd zijn om de eene aan de andere vreemd te blijven.

Het Verbond der Advocaten heeft daarvoor zijne vrees uitgedrukt in een « beroep op al de advocaten van het land » in April 1935, toen het hen uitnodigde om deel te nemen aan zijn congres.

« Deze toestand, verkondigde het, heeft aan het » Verbond een nieuwe taak opgelegd, ook heeft het » besloten voortaan 't tijdperk der taaldiscussies als » geëindigd te beschouwen, en op het beroepsterrein » de eenheid te handhaven welke zijne voornaamste » betrachting en zijn reden van bestaan zijn. »

Om dit doel te kunnen bereiken was het noodzakelijk in het Verbond zelve de taalkwestie te regelen

en toe te laten aan al onze confraters ertoe bij te treden en er in hun eigen taal de vraagstukken te debatteeren die de geheele Orde aanbelangen.

Maar het was desniettemin noodig aan het Verbond een onafscheidbare eenheid van bestuur en werkzaamheid te behouden.

Ook ging het Bureau over tot een grondig onderzoek van de zaak, en op de hoogte gesteld van de praktische hedendaagsche noodzakelijkheden door confraters van onze verschillende balies, heeft het aan den Algemeenen Raad een voorstel van wijziging der statuten voorgelegd.

Namen deel aan de beraadslagingen van den Algemeenen Raad:

MMters Gheude, voorzitter, Struye, algemeen secretaris, Diercxsens (van Antwerpen), Favart en Verougstraete, secretarissen, Henri Jaspar, Landrien, Quintin, Van Weddinghen, Hervy Cousin, Van Reepinghen, Van Overbeke, De Vis, H. Le Clercq (van Brussel), Tielemans (van Leuven), Appelman (van Aarlen), Just (van Charleroi).

Met algemeene stemmen min twee onthoudingen verklaarde de Algemeene Raad zich eens over volgende formule :

Het Verbond zal, voor administratieve doeleinden, uit twee afdelingen bestaan : de eene van de franschsprekende advocaten, de andere van de nederlandschsprekende advocaten.

Zullen van rechtswege deel uitmaken van de eerste afdeling, alle advocaten ingeschreven bij eene Balie behorende tot het waalsch gedeelte van het land.

Zullen van rechtswege deel uitmaken van de tweede afdeling, alle advocaten ingeschreven bij eene Balie behorende tot het vlaamsch gedeelte van het land.

De advocaten van de Balie van Brussel zullen vrij deel mogen uitmaken van de door hen verkozen afdeling.

Hetzelfde zal gelden voor alle leden heden ten dage bij het Verbond aangesloten.

De leden van een afdeling zullen vrij zijn de werkzaamheden van de andere te volgen, zonder er evenwel beraadslagende stem te hebben.

De wenschen en algemeene beslissingen zullen aangenomen worden in algemeene vergadering in dewelke elk lid zal gebruik maken van de taal zijner keuze.

Verscheidene andere beslissingen werden getroffen om de samenstelling van het bureau van het Verbond met hetgeen voorafgaat in overeenstemming te brengen.

Op een volgende Algemeene Vergadering zullen de daarmee overeenkomende wijzigingen aan de statuten van het Verbond voorgesteld worden.

Het Verbond hoopt dat ter gelegenheid van deze belangrijke hervorming, en bij het aanbreken van het vijftigste jaar van zijn bestaan, zijn werkzaamheid een nieuwe uitbreiding zal mogen nemen, door het toetreden van alle belgische advocaten tot dewelke het een dringenden oproep richt.

Het Bureel van het Verbond.

JAARVERSLAG DER ZITTINGEN VAN HET VLAAMSCH RECHTSGENOOTSCAP TE LEUVEN

't Akademisch jaar '35-'36 mag voor den bloei van ons Vlaamsch Rechtsgenootschap terecht een blijde herinnering heeten.

Op 5 November i.l. had ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan de inhuldiging plaats der Nieuwe Gerechtszaal; de plechtigheid werd vereerd met de aanwezigheid van de Akademische overheid, het professoraal korps der Faculteit, vreemde professoren en rechtsgeleerden en een flinke schaar studenten. Aan senator Lebon, oud-voorzitter en stichter van ons Genootschap werd door den onder-voorzitter, student De Gryse, rouwhulde gebracht. De feestrede werd uitgesproken door advokaat Karel Van Tijghem, die aan de Vlaamsche juristen der toekomstige generatie hun beroepsplichten voor het oog hield.

De heeren Professoren Orban en Hermesdorf brachten de gelukwenschen der zusterinstellingen uit Gent en Nijmegen. De Voorzitter prof. Van Dievoet schetste de historische ontwikkeling van het Vlaamsch Rechtsgenootschap.

De werkzaamheden van het verlopen jaar omvatten een twaalfal zittingen, waar de Burgerlijke Rechtbank, de Boetstraffelijke Rechtbank, of ook nog het Hof van Beroep kennis namen van zeer uiteenloopende feiten: Arbeidsongeval, Aanranding op de eerbaarheid, Jachtmisdrijf, Slagen en Verwondingen, Wederrechtelijke beoefening van een tak der Geneeskunde, Misbruik van vertrouwen, Inbreng en Vereffening eener Nalatenschap, enz...

De zittingen wekten groote belangstelling: de heeren professoren Van Dievoet, Veldekens, deken der Faculteit, Collin, Van Heé en Van Hove woonden ze regematig bij. Het dient ook onderlijnd met welke bereidwilligheid en welken ernst de studenten zich hunner rechterlijke en magistrale functies kweten en hunne pleidooien voorbereiden.

Wij hadden het genoeg merkwaardige lezingen bij te wonen van prof. Van Dievoet over Daumier « Schilder en Caricaturist »; adv. Rubbrecht over « Het Strafrecht van het Duitsch-Nationaal-Socialism »; adv. Smeets over « De Kinderbescherming in Nederland »; en tot slot, greep een tegensprekelijk debat plaats over het actueele onderwerp: « Voor of tegen het behoud van de Jury in de rechterlijke inrichting ».

Voor de practische rechtsvorming van onze jonge juristen en ook voor hunne verdere loopbaan is het een bemoeiend vooruitzicht dat onze Vlaamsche rechtsfaculteit leerkrachten bezit op wier toewijding en raadgevingen zij steeds zullen mogen beroep doen.

Mocht de verdere ontwikkeling van het Vlaamsch Rechtsgenootschap door het persoonlijk initiatief en de activiteit der studenten in stijgende lijn loopen. L. G.

TIJDSCHRIFTEN

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr 24. — 13 Juni 1936. — Artikelen: Prof. Mr. J. M. van Bemmelen, Strafrecht en Tuchtrecht. — Opmerkingen en mededeelingen. — Uit de literatuur. — Boekenaankondigingen. — Tijdschriften. — Berichten.

TIJDSCHRIFT VOOR ADMINISTRATIEVE BEDRIJFSORGANISATIE. — Nr 6. — April 1936. — Ons Programma. — Bibliographische aanwijzingen. — Invoering in de Bedrijfseconomie, door A. Dinnewet. — Stelsels van Boekhouden, door A. Dinnewet. — Verschillende stelsels bij Conjunctuuronderzoek, door M. J. L. — Belastingwezen. — Boekbespreking. — Overzicht van tijdschriften.

ECONOMISCHE TIJDINGEN. — Nr 17. — 10 Juni 1936. De Voorzitter van de Kredietbank bij den Koning. — Het Havenbedrijf te Antwerpen. — Statistieken en diagrammen. — Uit het Staatsblad. — Voor onze Exporteurs (Uruguay, Mexico, Polen, Syrië en Liban). — Landbouw en Nijverheid. — Beursrubriek. — Handelsberichten (Petroleum, Rubber, Prijzen der grondstoffen). — Wisselmarkt.

LA BELGIQUE JUDICIAIRE. — Nr 12. — 15 Juni 1936. — L'alignement et la police des constructions le long de la voie publique par A. Buttgenbach. — Jurisprudence. — Bibliographie.

DEUTSCHE JURISTEN-ZEITUNG. — Nr 11. — Juni 1936. — Hedemann: Deutschlands neues Patentgesetz. — Kisch: Patentrecht und Sacheigentum. — Dänzer-Vanotti: Das Betriebsrisiko. — Tolle: Vorerbe und Reichserbhofgesetz. — Lohmann: Der Deutsche Juristentag. — Schack: Namensänderungen in Preussen. — Denzer: Abblendungspflicht gegenüber Fußgängern? — Stählin: Die Versicherungssumme während des Entschuldungsverfahrens. — Rechterlijk leven. — Bibliographie. — Rechtspraak.

Dr. De Vlijt, Antwerpen, Alfred Somville, bestuurder.